

Ο ΙΟΥΔΑΣ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ¹⁾

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΜΕΓΑ

Αἱ εἰδήσεις τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν περὶ τοῦ Ἰούδα εἶναι, ὡς γνωστόν, πενιχραῖ, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ κοινοῦ ταμείου ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἐνέργειάν του διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ, εἰς τὴν μεταμέλειαν καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἀσάφεια ὅμως ὑπάρχει εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ αὐτὴν ταύτην τὴν προδοσίαν. Εἰς τί δηλαδὴ συνίστατο ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα, ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, διὰ νὰ ψευδομαρτυρήσῃ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ; Καὶ παραδίδεται μὲν, ὅτι ὁ Ἰούδας ἐχρησίμωσεν ὡς ὄδηγὸς εἰς τοὺς συλλαβόντας τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς «πορευόμενος, ὡς λέγει ὁ Λουκᾶς, κατὰ τὸ ὄρισμένον» δὲν ἐκρύπτετο· ὅθεν ἦτο εὐκολώτατον εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ πληροφορηθοῦν διὰ τῶν ὑπηρετῶν των τὸν τόπον τῆς νυκτερινῆς διαμονῆς τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ ἐνεργήσουν δι' αὐτῶν τὴν σύλληψιν αὐτοῦ. Ἔπειτα καὶ τὰ ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα παρεκίνησαν τὸν Ἰούδαν εἰς τὴν πράξιν του, παραμένουν καὶ κατὰ τοὺς θεολόγους «κεκαλυμμένα διὰ τοῦ πέπλου τοῦ μυστηρίου» ²⁾. Καὶ εὐρέθησαν μὲν συγγραφεῖς, ὡς ὁ Ἀντρέγιεφ, ὁ Ράτι, ὁ Μαλωρύ, ὁ Σπῆρος Μελάς, ὁ Μιχ. Ἀκύλας, οἱ ὁποῖοι προσεπάθησαν ν' ἀνασύρουν τὸν πέπλον αὐτὸν καὶ μὲ τὸ φῶς τῆς τέχνης των νὰ φωτίσουν τὸ μυστήριον, πὺν καλύπτει τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰούδα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς προσπαθείας αὐτὰς τὸ αἶνιγμα δὲν λύεται καὶ μένει ἡ ἀπεχθὴς πράξις νὰ βαρύνῃ ἔσασι τὴν μνήμην τοῦ Ἰούδα, ὡς τοῦ ἀπαισίου προδότου.

Ἐδῶ θὰ ἐξετάσωμεν ποῖαι δοξασαίαι ἐπικρατοῦν παρὰ τῷ λαῷ περὶ τοῦ Ἰούδα, ποῖαν μορφήν ἔλαβον αἱ περὶ τοῦ προδότου εἰδήσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἰδίᾳ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ.

¹⁾ Ἡ μελέτη αὕτη ἀπετέλεσε πρὸ ἐτῶν θέμα ὀμιλίας μου, γενομένης ἐν τῇ Ἐταιρείᾳ τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν, καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν περιλήψει εἰς ἐπιφυλλίδας τῆς ἔφημ. «Καθημερινῆς» τῆς 8ης, 9ης καὶ 10ης Ἀπριλίου 1936.

²⁾ Π. Μπραταιώτης ἐν Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἐλευθερουδάκη λ. Ἰούδας. Πρβλ. καὶ J. Hastings, A Dictionary of the Bible λ. Judas, Enciclopedia italiana, ed. Inst. Treccani λ. Giuda Iscariota, πρὸς δὲ Ν(ικολαῖδην) εἰς «Ἐλεύθ. Βῆμα» 28 Ἀπριλ. 1937 καὶ Σπ. Μελάς εἰς «Ἀθην. Νέα» 10 Ἀπριλ. 1936.

Ὡς περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν λοιπῶν προσώπων τῶν Ἀγίων Γραφῶν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ Ἰουδα ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔπλασε ποικίλας παραδόσεις, ἀναφερομένας ὄχι μόνον εἰς τὴν γέννησιν καὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄλον αὐτοῦ βίον μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἔγινε μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ. Οὕτως ἀπεσαφήνισε τελειῶς τὴν εἰκόνα τοῦ προδότου, συνέθεσε πλήρη ἱστορίαν, ἡ ὁποία ὁμως κάμνει τὸν Ἰουδαὺν αὐτὸ τοῦτο ἥρωα παραμυθιοῦ· παραμυθιοῦ πού δένεται μὲ τὸ ὄνομά του καὶ εἰσέρχεται εἰς τὰ ὄρια τῆς παραδόσεως. Ἰδοὺ τὸ παραμῦθι, ὅπως τὸ ἐδημοσίευσεν ὁ μακαρίτης Κ. Ζησίου εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἑβδομάς» τοῦ 1887, ἀρ. 10 σ. 6-7.

Ἔῤῥητον μιὰ φορὰ ἓνα ἀνδρόγυνον. Ἀφοῦ ἐπανδρεύθησαν καὶ ἔμεινεν ἡ γυναῖκα ἔγκυος, εἶδεν εἰς τὸ ὄνειρό της, ὅτι ἐγέννησε μιὰ φλόγα. Τὸ πρῶτ' ἐδιηγήθη εἰς τὸν ἄνδρα της τὸ ὄνειρό της· τότε εἶπεν ὁ ἄνδρας τῆς γυναικὸς του: ἄχ, καημένη γυναῖκα, τὸ παιδί ὅπου θὰ κάνῃς, θὰ γίνῃ διάβολος· ἀλλ' ἅμα τὸ γεννήσῃς, νὰ τὸ πάρουμε νὰ τὸ πετάξουμε.

Ἄμα ἐγέννησεν ἡ γυναῖκα του, ἐπῆρεν ὁ πατέρας τὸ παιδί καὶ τὸ ἐπῆγε ἐκεῖ ὅπου ἦτον ἓνα βουνὸ καὶ ἐκεῖ τὸ ἐπέταξε.

Ἐκεῖ κοντιὰ ἦτον ἓνας βοσκὸς καὶ ἔβοσκε γίδια, ἀλλὰ μιὰ γίδα, ἡ καλύτερη, ἐξέκοβε καὶ ἐπήγαινε καὶ ἐβύζαινε τὸ παιδί. Ὁ βοσκὸς ἔπιανε νὰ ἀρμέξῃ τὴν γίδα δὲν εἶχε γάλα. Ὑποψιάσθηκε μήπως τὴν ἀρμέγῃ ὁ πιστικὸς καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν παραφυλάξῃ.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα βλέπει τὴν γίδα καὶ ξεκόβει, τὴν παίρνει ἀπὸ πίσω καὶ βλέπει νὰ γονατίζῃ, νὰ βυζαίνη τὸ παιδί. Τὸ παίρνει ἀμέσως καὶ τὸ φέρνει εἰς τὴν καλύβα του καὶ ἡ γίδα τὸν ἀκολουθοῦσε.

Βλέποντάς το ἡ γυναῖκά του τὸ παιδί τόσο ὁμορφο, τοῦ λέγει: ἄνδρα, ποῦ τὸ εὗρηκες αὐτὸ τὸ παιδί; — Τὸ εὗρηκα εἰς τὸ βουνό, ὅπου τὸ ἐβύζαινε ἡ γίδα. Τοῦ λέγει ἡ γυναῖκα: — Ἄνδρα, ἄς τὸ ἔχουμε εἰς τὴν καλύβα μας, νὰ τὸ μεγαλώσουμε, σὰν τὰ ἄλλα παιδιὰ μας.

Ὅταν ἔγινε ὀκτώ, δέκα χρονῶν, ἐβγήκε μιὰ μέρα ὁ βασιλεὺς περιοδεῖα. Περνοῦντας ἀπὸ τὴν καλύβα τοῦ βοσκοῦ, παραξενετότανε νὰ βλέπῃ τὰ παιδιὰ τοῦ βοσκοῦ ὅλα τὰ ἄλλα μαῦρα καὶ ἄσχημα καὶ αὐτὸ τόσο ὁμορφο. Ἐρωτᾷ τὸν βοσκὸν τὸ γιατί, καὶ τοῦ λέγει τὸ καὶ τό, πῶς τὸ εὗρηκε.

Ὁ βασιλεὺς ζητάει ἀπὸ τὸν βοσκὸν τὸ παιδί, γιατί αὐτὸς δὲν ἔκανε, καὶ τὸ φέρνει εἰς τὸ παλάτι.

Ὁ καθ'αυτοῦ πατέρας τοῦ παιδιοῦ εἶχε νοικιάσει τὸ βασιλικὸν περβόλι.

Ἀφοῦ τὸ παιδί ἔγινε εἴκοσι χρονῶν, ἐπήγαινε εἰς τὸ περβόλι καὶ ἀρχινοῦσε

καὶ ἔκοβε τὰ δένδρα καὶ ἄλλα κακὰ ἔκανε. Τοῦ ἔλεγεν ὁ περιβολάρχης, δηλαδὴ ὁ πατέρας του, τί σοῦ φταῖνε καὶ τὰ χαλῆς. Ἄλλ' αὐτὰ δὲν τὰ ἄκουε ὁ νέος καὶ ἤλθαν εἰς λόγους καὶ ἀμέσως τραναίει τὸ σπαθὶ καὶ τὸν σκοτώνει.

Τότε τρέχει ἡ γυναῖκα τοῦ περιβολάρχη, δηλαδὴ ἡ μητέρα τοῦ φονιά, εἰς τὸν βασιλιᾶ: — Βασιλέα μου πολυχρονεμένη, τὸ παιδί, ὅπου ἔχεις, ἐσκότωσε τὸν ἄνδρα μου χωρὶς αἰτία, μόνον γιὰ τὸ εἶπε νὰ μὴν κόβῃ τὰ δένδρα.

Ἄμέσως ὁ βασιλιᾶς ἀπεκρίθη: — Ἀφοῦ ἐσκότωσε τὸν ἄνδρα σου, τότε πρέπει νὰ πάρῃς αὐτὸν ἄνδρα — ἔτσι ἦτον ὁ νόμος εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον. — Καὶ ἀμέσως ἐδιάταξε καὶ τοὺς ἐστεφάνωσαν.

Ἀφοῦ ἐστεφανώθηκαν καὶ ἔμεινε ἡ γυναῖκα ἔγκυος, μιὰ βραδεῖά ὁ ἄνδρας της, δηλαδὴ τὸ παιδί της, ἀρχίνησε νὰ λέγῃ τὴν ἱστορίαν του, πῶς τὸν ἐδρῆκε ὁ βοσκὸς πεταμένο ἀπὸ τοὺς γονέους του. Τότε λέγει ἡ μητέρα του ποῖος εἶναι καὶ τί εἶχε τὸν σκοτωμένο καὶ τί τὴν γυναῖκα του.

Καθὼς ἄκουσε αὐτὰ ὁ νέος, ἀμέσως ἔφυγε καὶ ἐπῆγε καὶ ἔγινε μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς τὸν ἐδέχθη καὶ τὸν ἔκανε κασαδόρο, δηλαδὴ ταμίαν, ἕως ὅτου ἤλθε ὁ καιρὸς ὅπου τὸν ἐπρόδωσε, γιὰ νὰ φανῇ σωστὸς Ἰουδας Ἰσκαριώτης καὶ «ὀξαποδῶ».

Καὶ ὁ διηγούμενος ταῦτα, ἐπικαλούμενος τὴν ἀλεξίκακον δύναμιν τοῦ ἁγίου τῆς ἡμέρας, σταυροκοπεῖται καὶ οἱ ἀπνευστὶ ἀκροασάμενοι αὐτοῦ μιμοῦνται αὐτὸν καὶ πτύουσι τρις εἰς τὸν κόλπον».

Ἄτυχῶς ὁ μακαρίτης Ζησίου δὲν ἀναφέρει παρὰ τίνος ἤκουσε τὴν διήγησιν αὐτὴν καὶ ποία ἡ πατρὶς τοῦ εἰπόντος. Ὅτι δ' ὅμως ἡ περὶ τοῦ Ἰουδα διήγησις εἶναι εὐρέως διαδεδομένη ἐν Ἑλλάδι ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν παραλλαγῶν, τὰς ὁποίας κατέγραψαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ δύο ἐξαίρετοι τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας ἐρευνηταί, ἡ διδασκάλισσα Μαρία Λιουδάκη ἐν Κρήτῃ καὶ ὁ καθηγητὴς Κυριαῖκος Χατζηγιάννου ἐν Κύπρῳ. Ἴδου πρῶτον ἡ διήγησις, τὴν ὁποίαν ἡ Λιουδάκη ἤκουσε τὸ 1938 ἀπὸ τὸν γέροντα πατέρα της, ὁ ὁποῖος κατάγεται ἐκ τοῦ χωρίου Λατισίδα Μεραμπέλλου καὶ εἶναι τελείως ἀγράμματος:

«Ὅτὸν ἦτονε ἀγαστρωμένη τὸν Ἰουδα ἡ μάνα ντου, ἐπῆγεν ὁ προφήτης Νάθας καὶ τὸ εἶπενε: Τὸ παιδί ἀπὸν δὰ κάμης, κερὰ μου, δὰ νὰ ναι ἀφτωμένος δαυλὸς νὰ κάψῃ τὸν κόσμον.

Αὐτῇ, νὰ τ' ἀκούση, ἦδωκε ὅς τὰ μαλλιὰ τῆς¹⁾. Πάει καὶ λέει το τ' ἀντρούς

¹⁾ Ἦδωκε ὅς τὰ μαλλιὰ τῆς = ἄρχισε νὰ τρανᾷ τὰ μαλλιὰ της.

της: Ἔτσέ κ' ἔτσέ, κακομοίρη γέρο, καὶ τὸ παιδί πὸν δὰ κάμωμε, λέει, δὰ νὰ ἴναι ἀφτωμένος δαυλὸς νὰ κάψη τὸν κόσμον.

— Κὰ ¹⁾ εἶντα μοῦ λὲς ἐκειά, γυναῖκα;

— Κειονὰ πὸν σοῦ λέω, ἄντρα μου.

— Ἐ, δὲν ἔχει ἄλλο παρὰ νὰ τὸ πνίξωμε, μὸς ²⁾ καὶ τὸ κάμης.

Μὸς κ' ἐγέννησε κιόλας ἢ γυναῖκα, τὸ βάλανε σ' ἕναν κασελλάκι κ' ἐπήγαγε καὶ τὸ ρίζανε ἔς τὴ θάλασσα. Μὰ ἢ θάλασσα τὸ βγαλε σ' ἕναν ξρημον τόπο καὶ τὸ βρήκανε δυὸ γαῖδουροβοσκοὶ ἀνοίγουν το καὶ θωροῦνε τὸ κοπέλλι μέσα. Οἱ γαϊδάρες εἶχανε γεννημένα καὶ τὸ βάλανε καὶ τὸ βύζανε μιὰ γαϊδάρα κ' ἐνεθρέφα ντο.

Σὰν ἐμεγάλωσε, καθίζουν καὶ τοῦ κάνουνε νάκλι ³⁾, πῶς καὶ πῶς τὸν εὐρήκανε καὶ πῶς τὸν ἐνεθρέφανε κι ἀπὸ ⁴⁾ τοῦ λένε:

— Ἐδὰ ἐμεγάλωσες, καλὰ σοῦ ἴναι μπλιὸ νὰ πά δουλέψης κιόλας.

Σκώνεται ὁ ντεληκανῆς ⁵⁾ καὶ μισσεύγει καὶ ποῦ νὰ πάη, ποῦ νὰ μὴν πάη, πάει καὶ μπαίνει δοῦλος σι' ἀρχοντικὸ τοῦ κυροῦ ⁶⁾ ντου. Αὐτοὶ εἶχανε ὡσόσο καμωμένο ἄλλο κοπέλλι καὶ τὸ ἔχανε ἀνεθρεμμένο.

Μιὰν ἡμέρα ἔτσακωστήκανε τὰ δυὸ παιδιὰ καὶ σκοτώνει ὁ Ἰούδας τ' ἀδερφάκι ντου. Σκώνεται ντελόγο ⁷⁾ καὶ μισσεύγει καὶ πάει καὶ μπαίνει δοῦλος στοῦ βασιλιᾶ τὸ παλάτι.

Οἱ γονεοὶ, νὰ δοῦνε τὸ παιδί ντως σκοτωμένο, ἐρρίζανε τὰ τζάγκουρνά ντως κάτω ⁸⁾, μὰ εἶντὰ ἄθελα κάμουνε; Στὸ ὕστερο ἐπαρηγορηθήκανε.

Μιὰν ἡμέρα λέει ὁ κύρης του στὴ μάννα ντου:

— Κακομοίρα γυναῖκα, τὸ ἕνα μας παιδί ἐπετάξαμε, τὸ ἄλλο μᾶς τὸ σκότωσε ὁ δοῦλος κ' ἐπομείναμε σὰν σβηστός λύχνος· δὲν ἔρχεσαι νὰ δώσωμε τῶν ἀμμαδιῶ μας; Εἶντα δὰ κάθομέστανε μπλιὸ ἐπαὲ ⁹⁾ νὰ κάνωμε;

Σκώνουνται κιόλας καὶ μισσεύγουνε καὶ πᾶνε καὶ μπαίνουνε περβολάρηδες σ' ἕνα μπαξέ κ' ἐκαλλιτεύγανε ¹⁰⁾ βιολαρῆς κ' ἐζούσανε.

Μιὰν κοπανιά ¹¹⁾ λέει ὁ βασιλιᾶς στὸ δοῦλό ντου:

— Νὰ πᾶς, μωρέ, νὰ μοῦ φέρης ἕνα μάτσο ῥόδα καὶ μοῦ χρειάζονται. Σκώνεται ὁ Ἰούδας καὶ ποῦ νὰ πάη, ποῦ νὰ μὴν πάη, πάει στὸ περιβόλι πὸν

¹⁾ κά, καλέ.

²⁾ κάνω νάκλι, πληροφορῶ.

³⁾ ντεληκανῆς, νέος ἀνύπαντρος, ἔφηβος.

⁴⁾ ἀπὸ, ἔπειτα, μετὰ ταῦτα.

⁵⁾ ντελόγο, ἀμέσως.

⁶⁾ κύρης, πατέρας.

⁷⁾ ἐρρίζανε τὰ τζάγκουρνά ντως κάτω, (τζαγκουρνίζω = τζουγ-

⁸⁾ ἐπαὲ, ἐπαδὰ, ἐδῶ.

⁹⁾ ἐξέσχισαν τὸ πρόσωπόν των.

¹⁰⁾ καλλιτεύγω, καλλιερῶ.

¹¹⁾ μιὰν κοπανιά, αἴφνης.

δούλευγεν ὁ κύρης του. Μπαίνει μέσα, φωνιάζει στὸν περβολάρη ἀπάνω, φωνιάζει του κάτω, ὁ περβολάρης δὲν ἐφάνηκε. Πιάνει κι αὐτὸς κ' ἐμάζωνε ἀμοναχὸς του τὰ ρόδα. Ὅντὸν ἤθελα μισοσέφει μπλιό, νὰ τὸν περβολάρη και φτάνει και βάνει ὀμπρός του τὸν Ἰούδα, ἀπὸν μάζωνε τὰ ρόδα. Αὐτὸς μανίζει¹⁾ και σκοιώνει τὸν κύρη ντου και πάει και λέει το στο βασιλιῶ.

— Ἐτσὲ κ' εἰσὲ κ' ἐμαλώσαμε μὲ τὸν περβολάρη και τὸν ἐσκοτώσα.

— Μωρὲ σκύλε, εἰντά²⁾ καμες; Νὰ πάρης ἐδὰ³⁾ γυναῖκα σου τὴ γυναῖκα ντου. Πάει και παίρνει τὴ μάννα ντου γυναῖκα.

Μιὰν κοπανιὰ ἐκάθοντανε κ' ἐκουβεδιάζανε μάννα και γιὸς και τότε ρωτᾷ :

— Ἀπὸ ποῦ ὄσαι και πῶς εὐρέθηκες ἐπαδά;

— Ἐγὼ δὲ γατέχω³⁾ ποιὸί ἦσανε οἱ γονέοι μου. Ἐμένα μὲ εὐρήκανε γαῖδουροβοσκοὶ μέσα σ' ἓνα κασελλάκι και μ' ἐνεθρέψανε. Και λέει τῆς ὄλη του τὴν ἱστορία.

— Σκύλε, και γιὸς μου εἶσαι κ' ἐκολαστήκαμε, ἀπὸν γενήκαμε κι ἀντρούνο. Νὰ φύγης, νὰ πᾶς ν' ἀκλουθᾶς ἐκειούνογε τ' ἀθρώπου, ποὺ λένε πῶς σώνει τὸ ἀμαρτωλούς.

Και φεύγει και πάει και γίνεται μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ⁴⁾.

Ἡ κυπριακὴ παραλλαγή προέρχεται ἐκ Μακροσύκας τῆς Ἀμμοχώστου και ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Κ. Χατζηγιωάννου εἰς τὰ Κυπριακὰ Χρονικά, τ. Θ' 1933 σ. 291 κέ. ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς :

«Ὁ Ἰούδας, τὸν τζαιροῦ π' ἀγγαιοτρώθην ἢ μάνα του, εἶεν⁵⁾ εἰς τ' ὄρομάν τῆς, πῶς ὅτι τὸ παιδίμ, πού ν' νὰ γεννηθῆ, ἐν νὰ κάμη πολλὰ κακὰ εἰς τὸ ἔχνος τους. Ἐπῆεν τζαὶ τούτη στοῦ βασιλέαν τζ' εἶπεν του τὴν ἱστορίαν. Ὁ βασιλέας ἐπρόσταξεν, ἀμαγ γεννηθῆ, νὰ τὸ σκοτώσῃ. Ἀμαν τζ' ἐγεννήθην ὁ Ἰούδας, ἢ μάνα του ἐλυπήθην τον τζι' ἀντὶς νὰ τὸν - - σκοτώσῃ, ἐπίσσωσεν ἕναγ καλάθιν τζ' ἐπέταξέν τομ μέσ' στοῦ ποταμόν, νὰ πεθάνῃ μονιχόν του. Ἦταγ κάτι βοσ'σόοι, εἶαν τὸ καλάθιν, ἐπῆαγ κοντά του, ἀκούουγ κλαίει μωρόν. Ἀνοιξαν τζ' ἐπικιάσαν τὸ μωροῦμ ποὺ μέσα, λαλοῦσ σου, νὰ τὸ νιώσουνμεν⁶⁾ τζαὶ φήννουμέν το νὰ μᾶς βοηθᾷ στοῦ κουπάιν⁷⁾. Ἐπῆραγ το τζ' εἰαῖζαν το γάλαμ ποὺ τὴν αἰγίαν - ποὺ τὸ καταραμένοχ χτηνόν. - Ἀγάπησέν το ἢ αἰγία τζ' ἐβύζαννέν το. Ἀμαν τζ' ἐτήνη

¹⁾ μανίζω, ὀργίζομαι.

²⁾ ἐδὰ, τώρα.

³⁾ γατέχω, κατέχω, γνωρίζω.

⁴⁾ Λαογραφ. Ἀρχεῖον, ἀριθ. χειρ. 1162 Β', σελ. 41 - 44. Ἐφεξῆς ἢ συλλογὴ τοῦ Λαογραφ. Ἀρχεῖου δηλοῦται διὰ ΛΑ. ⁵⁾ εἶε, εἶαν = εἶδε, εἶδαν.

⁶⁾ νιώνω, πιθ. ἔτ. τύπος τοῦ ἀναγιώννω, ἀνατρέφω, μεγαλώνω· βλ. Σακελλαρίου, Κυπριακὰ Β' 414 και Ἰστ. Λεξικόν λ. ἀναγιών-νω. ⁷⁾ κουπάιν, κοπάδι, ποιμνιον.

εφτά γρονῶμ πού σεν νά τούς βοηθᾷ ἄλλιον, ἐπιτερίζεφεν¹⁾. "Οἱ πονεῖ τον τὸ πόν του, δὶ²⁾ πονεῖ τὸ σέρν του, μὲ δουλειὰν τούς ἔκαμνεμ μὲ τίποτε. Ἐσκεφτήκαν τζαῖ τζεῖνοι νά τὸμ πάρουν τοῦ βασιλέα. Ἐπῆραν τον τοῦ βασιλέα τζ' ἔφηκέν τον τζαῖ τζεῖνος μισταρκόν του. Μιὰν ἡμέραν λαλεῖ τον ἡ βασιλοπούλλα: «Πήγαινε ρέ, φέρε ἄλλια ἄθθη». Ἐπῆεν τζαῖ τοῦτος μέσ' σιὸ περβόλιν τοῦ παλαδκιού τζ' ἀρκίνησεν νά κόβκη ἀντίς τούς ἀθθούς, κλώνους δλάκερους. "Α, μέσ' σιὸ περβόλιν τοῦτον, ἐξήχασα νά σᾶς πῶ, ἦταν ὁ τζύρης τοῦ Ἰούδα μὲ τῆμ μάναν του. Γιατὶ ἐδυστυχήσαν, ἐσκοτίωσέν τους τζ' ἔναγ γνιδὸμ μέσ' τ' ὄρος ὁ ἴδιος ὁ Ἰούδας τζ' ἔτσι τζαῖ τοῦτοι ἦριαν τζ' ἐπαρακαλέσαν τὸβ βασιλέαν νά τούς δώση τίποτε ζήσην τζ' ἔδωκέν τους τζεῖν³⁾ τὸ περβόλιν νά τὸ σάζουν τζαῖ νά πκιάνουν τὰ μαξούλια⁴⁾ του. Αἶ, ὅσσον τζ' εἶεν τον ὁ τζύρης του – τωρὰ μὲ ὁ ἕνας ξέρει πὼς ἔγ' γνιδός του, μὲ ὁ ἄλλος πὼς ἔν τζύρης του – «Ρέ», λαλεῖ του, «γιατὶ κόβκεις τούς κλώνους; ἐγὼν κάμνω τόσογ κόπον τζαῖ νά ὄρκεσαι νά μοῦ κατακόβκης τὰ δεντρά;» Ἐπολογήθην τζαῖ τζεῖνος μ' ἕνασ στόμαν⁴⁾: «Εἶπεμ μου ἡ τζυρά μου ἡ βασιλοπούλλα». Τωρὰ ἔν ἡ ὀκνιά του πὸν του τὰ ἔκαμνεν ὀξά⁵⁾ ἔμ πὸν τοῦ εἶπεν ἡ τζυρά του. Πάλε ἄλλην ἡμέραμ πάλ' ἐπῆεν, εἶεν τον ἡ μάνα του, εἶπεν το τ' ἀντρός της, ἔρκεται: «Εἶντα κόβκεις, ρέ, πάλε τούς κλώνους; – "Α, λαλεῖ του, μὲμ πῆς ἄλλοι λόογ, γιατί σκοτώννω σε τζ' ἐσέenan, ὅπως ἐσκοτίωσ' ἄλλῶναμ μέσ' τ' ὄρος», θέλει νά πῆ τὸν ἀρφόν⁶⁾ του. Ἐπκιαστήκαν, ἐσκοτίωσεν τζαῖ τὸν τζύρην του. "Η μάνα του κλάματα, σκοτιωμούς! "Ακουσεν ἡ βασιλίσοα, εἶπεν το τοῦ βασιλέα. «Ρέ, λαλεῖ του ὁ βασιλέας, γῆ νά ὀρμαστῆς⁷⁾ τῆγ γεναιῖκαν τούτην νά μὲγ κλαίη γῆ ἔν νά σὲ ποιτζεφαλίσω». Ἀρμάστην την. Πασαίνει μιὰν ἡμέραν ἔσσω ὁ Ἰούδας, κρώννεται⁸⁾, ἀκούει της τζαῖ νεκαλιέται⁹⁾ τζαῖ λαλεῖ οὐλλα τὰ βάσανά της. Ἐξάννοιξέν¹⁰⁾ τῆγ – γιατί εἶπαν τον τὴν ἱστορίαν οἱ βοσσόι, πὼς ἦταμ μέσ' σιὸ καλάθιν τὸ πισσωμένον – τζ' ἐκατάλαβεν ὅτι πὼς ἦταν τοῦτος τζ' ἐσκοτίωσεν τζαῖ τὸν ἀρφόν του, τζαῖ τὸν τζύρην του τζ' ἀρμάστην τῆμ μάναν του. Πὸν τζαχαμαῖ ἐχωρίσασιν τζ' ἐπῆεν τζ' ἠῦρεν τὸχ Χριστόν. "Ο Χριστός τζ' ἐδέχτην τον, ἦτον γιατί ὁ Ἰούδας ἦταφ φιλάργκυρος τζ' εἶσεν νά τὸμ προώση. Κανένας ἄλλος ἔν τζ' ἐπρόωνέν τον».

1) τερεπιζεύκω = γίνομαι τερεπίζης (terhijessiz), ἀνάγωγος, ἀτακτος, κακός.

2) δὶ... δὶ... = τὴ μιὰ φορά, τὴν ἄλλη φορά. ³⁾ μαξούλιν, προῖον.

4) μ' ἕνασ στόμαν = μὲ μιὰν αὐθάδεια, μ' ἕνα ἐγωϊσμό.

5) ὀξά, ἦ. ⁶⁾ ἀρφός, ἀδερφός. ⁷⁾ ὀρμάζω, ἀρμάζω, νυμφεύω.

8) κρώννεται καὶ ἀκρώννομαι, ἀκρωῶμαι, μετὰ προσοχηγ ἀκούω.

9) νεκαλιεῖμαι, ἀνακαλιεῖμαι, ὀδύρομαι, θρηνώ, μοιρολογῶ.

10) ξαννοῖω καὶ ἐξαννοῖω, ἀνοίγω, κοιν. ἐρωτῶ νά μάθω τι παρὰ τίνος.

Είναι φανερόν, ὅτι εἰς τὰς διηγήσεις ταύτας ὑπόκειται ὁ περὶ Οἰδίποδος μῦθος ἢ καλύτερα τὸ παραμῦθι, τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τοὺς ἀρχαίους χρόνους συνεδέθη μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Οἰδίποδος καὶ μὲ ὠρισμένους τόπους τῆς Ἑλλάδος, εἰς δὲ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰούδα. Ὅτι δ' ἡ σύνδεσις μὲ τὸ ὄνομα τοῦ τελευταίου τούτου εἶναι ἀρχαίως παλαιά, ἀποδεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι ὁ περὶ αὐτοῦ μῦθος εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένος παρὰ πλείστοις λαοῖς. Καὶ πρῶτον ὁ περὶ Ἰούδα μῦθος εὐρίσκεται ἐν τῇ *Legenda aurea* (κεφ. 45), ἡ ὁποία ἐγράφη μὲν λατινιστὶ τὸν 13^{ον} αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου de Voragine, ἀλλ' ἀνάγεται εἰς παλαιότερον πρότυπον ἤτοι εἰς ἀπόκρυφόν τινα ἱστορίαν, ὡς συνάγεται ἐκ δύο αὐτῆς χωρίων, ἑνὸς ἐν ἀρχῇ: *legitur in quadam historia, licet apocrypha* καὶ ἑτέρου ἐν τέλει: *hucusque in praedicta historia apocrypha legitur.*

Τὸ περιεχόμενον τῆς *Legenda aurea* εἶναι τὸ ἑξῆς: Εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἔζη ὁ Ρουβὲν Συμεών. Ἡ σύζυγός του Κυμβορέα (Cyborea) ὠνειρεύθη, ὅτι ἔτεκεν υἱόν, ὅστις ἔμελλε ν' ἀποβῆ ὀλέθριος εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ἐξυπνᾷ καὶ διηγεῖται τὸ ὄνειρον εἰς τὸν ἄνδρα της, ὁ ὁποῖος ζητεῖ νὰ τὴν καθησυχάσῃ λέγων, ὅτι ἠπατήθη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος. Ἀλλὰ δὲν ἀργεῖ αὕτη νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ἔμεινεν ἔγκυος ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἐκείνης, καὶ ἀρχίζει ν' ἀνησυχῇ, καθὼς καὶ ὁ σύζυγός της. Μόλις ἐγεννήθη τὸ παιδίον, μὴ θέλοντες νὰ τὸ φονεύσουν, τὸ θέτουν ἐντὸς κιβωτίου καὶ τὸ ρίπτουν εἰς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα τὸ μεταφέρουν εἰς τὴν νῆσον Iscarioth. Ἐκεῖ περισυλλέγεται ἀπὸ τὴν βασίλισσαν τῆς νήσου, ἡ ὁποία, περίλυπος διότι στερεῖται κληρονόμου, τὸ υἱοθετεῖ, προσποιεῖται ἔγκυμοσύνην καὶ κατόπιν ἀνακοινῶναι εἰς τὸν λαόν της, ὅτι ἀπέκτησεν υἱόν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον αὕτη ἐγκυμονεῖ πραγματικῶς καὶ φέρει εἰς τὸν κόσμον ἄρρεν τέκνον. Ἀφοῦ καὶ οἱ δύο ἐμεγάλωσαν, ὁ Ἰούδας — ἡ βασίλισσα τοῦ εἶχε δώσει τὸ ὄνομα αὐτό, διότι ἡ θάλασσα τὸν εἶχε φέρει ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν, πού ἔκειτο ἀπέναντι τῆς νήσου Iscarioth — ὁ Ἰούδας ἐφέρετο κακῶς πρὸς τὸν νομιζόμενον ἀδελφόν του, ὥστε ἡ βασίλισσα ἠναγκάσθη νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ, ὅτι εἶναι ἕνος «βρετὸς». Αὐτὸς τόσον ἐξωργίσθη ἀπὸ αὐτό, ὥστε καιροφυλακτήσας φονεύει τὸν υἱὸν τῆς βασίλισσης καὶ φεύγει εὐθὺς διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐκεῖ ἐπέτυχεν ν' ἀρέσῃ εἰς τὸν κυβερνήτην τῆς Ἰουδαίας, τὸν Πιλᾶτον, ὁ ὁποῖος τὸν διώρισεν ἀυλάρχην του. Μίαν ἡμέραν ὁ Πιλᾶτος, βλέπων ἐκ τοῦ παραθύρου τὸν ἀπέναντι κήπον, κατελήφθη ἀπὸ ἀκατανίκητον ἐπιθυμίαν νὰ φάγῃ ἀπὸ τὰ μήλα, πού εὐρίσκοντο εἰς αὐτόν. Ὁ Ἰούδας προθυμοποιεῖται νὰ τοῦ φέρῃ. Εἰς γέρον, ἰδιοκτήτης τοῦ κήπου, θέλει νὰ τὸν ἐμποδίσῃ· ἐκεῖνος μὲ μίαν πέτραν τὸν κτυπᾷ καὶ τὸν φονεύει. Κανεὶς δὲν ὑποπτεύεται, ὅτι συνέβη ἔγκλημα, καὶ ὁ Πιλᾶτος δικαίω-
ματι κυριαρχικῶ διαθέτει ὑπὲρ τοῦ Ἰούδα τὰ κτήματα καὶ τὴν χήραν αὐτῆν, ἡ

ὅποια δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ ἡ Κυμβορέα. Ἔτσι ὁ Ἰούδας ἔχει φονεύσει τὸν πατέρα του καὶ νυμφευθῆ τὴν μητέρα του. Μίαν ἡμέραν, πού ἡ ἴδια ἀνεστέναξε, ὁ Ἰούδας τὴν ἠρώτησε τί ἔχει. «Δυστυχία μου, ἐφώναζεν ἐκείνη, τὸ παιδί μου τὸ ἔπνιξα, ὁ ἄνδρας μου ἐσκοτώθηκε, καὶ μέσα στη συμφορά μου ὁ Πιλάτος με ὑπάνδρευσε, χωρὶς νὰ θέλω». Ὁ Ἰούδας ἀρχίζει νὰ σκέπτεται καὶ μετ' ὀλίγον, μετὰ νέας ἐρωτήσεις, πείθεται διὰ τὴν θλιβερὰν ἀλήθειαν. Βασανιζόμενος ἀπὸ τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεως καὶ θέλων νὰ παρηγορήσῃ τὴν μητέρα του, πηγαίνει καὶ ρίπτεται εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁμολογεῖ τὰ ἐγκλήματά του καὶ γίνεται μαθητὴς του καὶ ταμίης. Ἡ συνέχεια συμφωνεῖ μετὰ τὴν διήγησιν τῶν εὐαγγελίων¹⁾.

Ἡ *Legenda aurea*, ὡς γνωστόν, μετεφράσθη ἔνωρις εἰς τὴν ἰταλικήν, διεσκευάσθη δὲ ποιητικῶς εἰς τὴν γαλλικήν, ἀγγλικήν, σουηδικήν, καταλονικήν, ἰσπανικήν, ἰταλικήν, γερμανικήν, τσεχικήν καὶ ρωσικὴν γλῶσσαν καὶ παρενεβλήθη ὡς ἐπεισόδιον εἰς τὸ Μυστήριον τῶν Παθῶν τοῦ Jehan Michel (15 αἰ.) καὶ τοῦ Arnoul Gréban (16 αἰ.)²⁾ κλπ.

Ὁ Gaston Paris, ὅστις ἠρεύνησε τὴν διήγησιν ταύτην³⁾, θεωρεῖ τὸ ὄνομα Cyborea ὡς παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος Serphorah καὶ ἀναζητεῖ τὴν πηγὴν αὐτῆς εἰς ἀνατολικόν, καὶ μάλιστα συριακὸν ἢ ἰουδαιοχριστιανικὸν κείμενον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τοῦ κειμένου μαρτυρεῖται ἄγνοια τῆς γεωγραφίας τῆς Παλαιστίνης, ἀφοῦ ἡ Iscarioth ἐκλαμβάνεται ὡς νῆσος, κειμένη ἀπέναντι τῆς Ἰουδαίας, διὰ τοῦτο νομίζει, ὅτι ὁ συγγραφεὺς θὰ κατ' ἄκρην μακρὰν τῶν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας διαδραματίζονται τὰ γεγονότα. Ἐκ τούτου συνάγει, ὅτι ἡ διήγησις αὕτη συνετάχθη ἐν τῇ Δύσει ὑπὸ τινος χριστιανοῦ ἐξ Ἰουδαίων, ὅστις ἐγνώριζε τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰδίποδος καὶ τὴν προσήρμοσεν εἰς τὸν Ἰούδαν. Τὴν γνώμην δ' αὐτοῦ δέχεται ὁ Constans⁴⁾· ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ἐγνώριζεν ἑλληνικὰς παραλλαγὰς τῆς περὶ Ἰούδα διηγήσεως.

Ἡδη εἰς τὸν Ν. Γ. Πολίτην ἦσαν γνωστὰ τρία χειρόγραφα ἀθωνικῶν βιβλιοθηκῶν, τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων καὶ τῆς τοῦ Διονυσίου, περιέχοντα βυζαντινὰ σὺναξάρια τοῦ Ἰούδα⁵⁾. Ἐκ τούτων ὁ Πολίτης συνεπέρανε, ὅτι οὐ μόνον

¹⁾ *Legenda aurea*, ἔκδ. Benz, 1925. Βλ. καὶ *L. Constans*, *La Légende d'Oedipe*, étudiée dans l'antiquité, au moyen âge et dans les temps modernes. Paris 1881, σελ. 95 κέ. καὶ *Höfer* ἐν *Roschers Myth. Lexikon* III σ. 745.

²⁾ *L. Constans*, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 95 καὶ 98 κέ.

³⁾ *Revue critique*, 1870, I 413.

⁴⁾ *L. Constans*, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 103.

⁵⁾ Σπ. Λάμπρον, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων, ἐν Κανταβρυγιά τῆς Ἀγγλίας 1895 - 1900, ἀρ. 3666, 38. 3794, 27 καὶ 4616, 4

αί πολυπληθείς παρὰ τοῖς Κόπταις, τοῖς Κούρδοις καὶ τοῖς σλαβικοῖς λαοῖς, ἀλλὰ καὶ αἱ τῆς δυτικῆς καὶ μέσης Εὐρώπης παραλλαγαὶ προῆλθον ἐκ βυζαντινοῦ τινος προτύπου καὶ ὅτι ὁ Jacobus de Voragine ἐν τῇ *Legenda aurea* εἶχεν ὡς πηγὴν παλαιότερόν τι κείμενον¹⁾. Λαβὼν τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ καθηγητοῦ Α. Σιγάλα ἀκριβῆς ἀντίγραφον ἑνὸς τῶν συναξαρίων τούτων, τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ κώδικι 260 τῆς Μονῆς Διονυσίου, ὡς καὶ ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ κώδ. 496 τῆς Μονῆς Ἰβήρων, γενόμενον τῇ παρακλήσει μου ὑπὸ τοῦ συναδέλφου Γ. Κόλλια, ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω, ὅτι πρόκειται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον περιέχεται καὶ εἰς τὸν ἕτερον, ὑπ' ἀριθ. 132, κώδικα τῆς Μονῆς Διονυσίου. Καὶ τέταρτον δὲ χειρόγραφον, περιέχον τὸ αὐτὸ κείμενον, ἀνεῦρον ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου²⁾, τὸ ὁποῖον τῇ παρακλήσει μου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Παρθενίου Κιρμίτση ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀπόστολος Βαρνάβας»³⁾.

Ὁ καθηγούμενος τῆς μονῆς Διονυσίου, ἀρχιμανδρῆτης Γαβριήλ, εἰς δν ὀφείλω τὸ ἀποσταλὲν ἀντίγραφον, μοὶ παρέσχε τὴν πληροφορίαν, ὅτι «τὸ περὶ Ἰούδα τοῦ προδότου χειρόγραφον εἶναι ἐκδεδωμένον τύποις ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας ἔτους 1797 παρὰ Μάρκῳ Πούλιῳ, ἐπιγραφόμενον «*Συναξάριον εἰς τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς Τριωδίου καὶ Πεντηκοσταρίου, συγγραφέντα ὑπὸ Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου, οἷς προσετέθησαν καὶ τρεῖς λόγοι τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*». Δυστυχῶς τὴν ἔκδοσιν ταύτην δὲν ἠδυνήθην νὰ εὔρω εἰς τὰς ἐνταῦθα βιβλιοθήκας, εἰς δὲ τὰς βενετικὰς ἐκδόσεις τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου, ἐν αἷς ἐπίσης περιέχονται «εὐτάκτως διανεμημένα» τὰ συναξάρια τοῦ Ξανθοπούλου⁴⁾, τὸ περὶ Ἰούδα τοῦ προδότου συναξάριον δὲν περιλαμβάνεται⁵⁾. Ὅσον ὅμως ἠδυνήθην νὰ κρίνω ἐκ τῆς παραφράσεως τῶν συναξαρίων τούτων, τῆς γενομένης ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου καὶ ἀνατυπωθείσης ὑπὸ τοῦ Κ. Δουκάκη⁶⁾, ἡ περὶ Ἰούδα τοῦ προδότου διήγησις, ἡ περιεχομένη ἐν

¹⁾ Λαογραφία, τ. Α' 1909 σ. 107.

²⁾ Χ. Παπαϊωάννου, Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου ἐν Ἐπετ. Φιλ. Συλλ. Παρνασσῶ ἔτ. Θ' (1906) σ. 95 ἀφ. κώδ. 15 γ' σ. 197-217.

³⁾ Ἀπόστολος Βαρνάβας, Μηνιαῖον Ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν ἐκδιδ. προνοία τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου, ἔτ. Ζ', 1935, σελ. 47-55.

⁴⁾ Παπαδοπούλου Κεραμέως, Νικηφόρος Καλλίστος Ξανθόπουλος ἐν *Byz. Zeit.* XI, 38-49.

⁵⁾ Ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν ὑπάρχει ἔκδοσις τοῦ Τριωδίου γενομένη «Ἐνετίησι παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἔξ Ἰωαννίναν, ἀχγ'».

⁶⁾ Μέγας Συναξαριστῆς πασῶν τῶν κινητῶν ἑορτῶν τοῦ Τριωδίου ἦτοι Ἅγιος τοῦ νοητοῦ Παραδείσου ὑπὸ Κ. Δουκάκη, ἐν Ἀθήναις 1896, σελ. 238-241. Πρβλ. τὰς νεοελλην. μεταφράσεις τῶν συναξαρίων ὑπὸ Ματθαίου Κιγάλα καὶ Μαξίμου Μαργουνοῦ.

τοῖς Συναξαρίοις τούτοις, οὐδόλως διαφέρει τῆς παραδιδομένης ἐν τοῖς εἰρημέ-
νοις χειρογράφοις, παρεμβάλλεται δ' ὅλως ἀτέχνως εἰς λόγον ἀποδιδόμενον εἰς
Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον «εἰς τὸν Δεῖπνον τὸν μυστικόν», ἀλλ' ἔχει προφανῶς
δημώδη ἢ ἀπόκρυφον τὴν προέλευσιν. Διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἐκδόσεων τῶν Συν-
αξαρίων τούτων παρέχω τὸ κείμενον τῆς περὶ Ἰούδα τοῦ προδότου διηγήσεως εἰς
τὸ τέλος τῆς παρουσίας μελέτης ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ κώδ. 260 τῆς μονῆς Διονυσίου
τοῦ Ἀθωνοῦ καὶ τοῦ κώδ. 15 τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Κύπρου¹⁾.

Τὴν ἴδιαν διήγησιν εὐρίσκομεν καὶ εἰς κρητικὸν ποίημα τῶν ἀρχῶν τοῦ
17^{ου} αἰῶνος, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνεται εἰς κώδικα τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης
(cl. XI, cod. 19 φ. 224α - 336β) καὶ εἶναι ἀκόμη ἀνέκδοτον. Ἐπιγράφεται *Πα-
λαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη*, ἀλλ' εἶναι κατ' οὐσίαν εἰς ἄκρητικὴν εἰς τὸν ἀκόρεστον
Ἄδην. Ἐν ἀρχῇ ὁ Χάρος παρουσιάζεται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ὀδηγεῖ εἰς
τὸν ἄδην, ἐκεῖ δὲ τοῦ δεικνύει «τὰ κοριθρία καὶ τὰς κόλασας», ποὺ ὑποφέρουν
οἱ ἁμαρτωλοί. Ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν τῶν πρωτοπλάστων λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ Χά-
ρος ἐκθέτει τὰ τῆς πτώσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως διὰ τῆς ἐνανθρωπή-
σεως τοῦ Σωτῆρος²⁾. Ἐκεῖ παρεμβάλλονται καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἡ ἐξῆς διήγησις
περὶ τοῦ Ἰούδα:

Ὁ Ἰούδας ὁ παράνομος, τοῦ Ἰησοῦ προδότης, (φ. 285β)

ἀπὸ τοῦ πάντα ἔς τὸ κακὸ ἐξύστερις καὶ πρῶτις,
ὁ κύρης του ἤκουγε Ρουβέμ, ἡ μάννα του Κιμβουρέα,
κ' ἐστέκανε καὶ οἱ δύο τῶνε σ' ἐκείνη τῇ μερέα.

Ἀπείις ἐγαστριώθηκε ἡ μάννα του τοῦ Ἰούδα, 5
εἶδε κ' ἐγέννησε δαυλὸ μὲ τὴ μεγάλη κούδα³⁾.

Ἡ κούδα ἐτσούριζε⁴⁾ φωτιά, τὸ σπῖτι ἐκεντήθη⁵⁾,
τ' ὄνειρο, τό ἄδε, τοῦ Ρουβέμ, τοῦ ἄντρα τῆ, ἐδηγήθη.

Λέγει ὁ Ρουβέμ, τ' ὄνειρο αὐτό, τό ἄδες, Κιμβουριά μου,

3 Rubem - Cimburea.

¹⁾ Ἀτυχῶς αἱ φωτογραφικαὶ πλάκες, αἱ ληφθεῖσαι τῇ φροντίδι τοῦ καθηγητοῦ Α. Σι-
γάλα ἐκ τοῦ κώδικος 496 τῆς Μονῆς Ἰβήρων, κατεστράφησαν ἔνεκα πλημμυλοῦς συσκευα-
σίας κατὰ τὴν ἀποστολὴν των, νέας δὲ δὲν ἠδυνήθησαν ἔνεκα τῶν ἐκ τοῦ πολέμου δυσχερειῶν
νὰ προμηθευθῶ.

²⁾ Τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι γραμμένον μὲ γράμματα Ἰταλικά, περίληψιν δ' αὐτοῦ ἔδωκα
ἐν τῷ Ἡμερολ. Μεγ. Ἑλλάδος 1930 σ. 509 - 521.

³⁾ Κατ' ἀνακοίνωσιν τῆς Μαρίας Λιουδάκη *κούδα* λέγεται εἰς τὴν Κρήτην ἡ οὐρὰ τοῦ
φουστάνιοῦ καὶ τὰ κοριθιάκια κάμνουν κοῦκλες ἀπὸ ἓνα ξύλο, ποὺ τὸ γνύνουν φουστάνι μακρῷ.

⁴⁾ *τσουρίζω φωτιά*, πετῶ, βγάζω φωτιά.

⁵⁾ *κεντῶ*, μεταβ. καὶ ἄμετ. καίω, καίομαι, πιάνω φωτιά.

- αυτόνο ἔναι δαιμόνιο, γὰ τὸ κατέχης, γριά μου. 10
 Αὐτὸ τὸ τέκνο, τὸ βαστῆς, ἀπείτις τὸ γεννήσης,
 ν' ἀναθραφῆ μὴ βουληθῆς, μὰ γὰ τὸ καταλύσης¹⁾, |
 γιατί ἀπ' αὐτόνο, σὰ θωροῦ, τὸ σίτι μας χαλάται. (φ. 286α)
- Τότες οἱ μέρες ἤλθασι καὶ τὸ Γιουῦδι γεννᾶται.
 Ἐπείτις ἐγεννήθηκε, κιβοῦρι ἐπισσῶσα, 15
 τὸ τέκνο μέσα ἐβάλασι κ' ἐροῖξα ντο στή φόσσα²⁾.
 Ἦτο φουρτούνα καὶ σκληριά³⁾, πολλή βροντή καὶ ἀντάρα,
 καὶ τὸ κιβοῦρι ἤροξε ἕς μιὰ χώρα, λέ ντη Σκάρρα.
 Ἐ τὸ περιβόλι ἔδωκε, ἀθροῦποι εὐρήμασι ντο
 κ' εἰς τ' ἀφεντός τὸ ἴηγασι καὶ αὐτοῦ ἐποστείλασι ντο. 20
 Ἀφέντης ἐξεκούρφωσε κ' ἤνοιξε τὸ κιβοῦρι,
 κ' ἤρε τὸ τέκνο μοναχό, πού ἴτον ἀπόσω ποῦρι⁴⁾.
 Ἐκραξε τῆ γυναῖκα ντου, γιὰ γὰ τὸ ἴδη κ' ἐκείνη,
 γιατί παιδί δὲν ἔκαμνε ποτέ του μετὰ κείνη.
 Καλὴ καρδιά ἐκάμασι, εἴπασι ἕς τῆ βουλή ντως, 25
 αὐτόνο ν' ἀναθρέψουσι, γὰ τό ἴχον ὀγιά παιδί ντως.
 Λοιπὸν ἐσυστήμασι, αὐτόνο ἐπήρασι ντο,
 κὶ ὡς τέκνο ντως ἀκαρδιακὸ ἔτσι ἀναθρέψασί ντο.
 Ἦτονε ὁ Ἰούδας ἕς τὰ χρουσά καὶ εἰς τ' ἀργυρὰ ἐμπασμένος,
 μεταξωτὰ καὶ σάμιτα⁵⁾ εἶν' κωλοπαντισμένος. 30
 Μέσα σ' ἐτοῦτο ἡ ρήγισσα νῆκαμε κοπελλάκι,
 ἴδια δικό τση καρδιακὸ καὶ ἀσερνικὸ παιδάκι.
 Ἀπείτι τὸ τέκνο ἔκαμε, περίσσα ἐγάπησέ ντο
 καὶ μὲ τὸ Ἰούδα τὸ ληστή ὀμάδι ἐνέθρεφέ ντο.
 Ὁ Ἰούδας ὁ παράνομος εἰς τὸ παιδί ζηλεύγει, 35
 καὶ οἶκτει καὶ σκοτώνει το καὶ ἀποὺ τῆ χώρα φεύγει.
 Ἦρθε εἰς τὴν πατριδα ντου, ἀνέγνωρος τοῦ τόπου⁶⁾,
 τέγγη οὐδὲ ἐκάτεχε οὐδὲ δουλειὰ τοῦ κόπου.
 Ἦτον ὁ κλέφτης θεριακός⁷⁾ κ' ἤδειχνε γὰ προκόπη,

16 *che ricado*20 *chí stafedos*29 *ghussa*, ἔγρ. χρουσά.

1) καταλύω καὶ καταλῶ, φθείρω, ἀφανίζω.

2) φόσσα, τάφος φρουρίου.

3) σκληριά, σκληρότης, κακοκαιρία.

4) ποῦρι, βεβαίως, τῷ ὄντι.

5) σάμιτα, πιδ. δαμασκηνά· βλ. Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλλην. διαλέκτου, ἔκδ. 2, Ἀθ. 1857 σ. 477 λ. Σάμι = Δαμασκός.

6) ἀνέγνωρος, μὲ ἐνεργ. ση-

μασίαν, ὁ μὴ γνωρίζων.

7) θεριακός, θεωρητικὸς. ἐπιβλητικὸς.

- ὄμορφος εἰς τὸ πρόσωπο, καθάριος εἰς τὴν ὄψη. 40
 Καὶ ὁ Πιλᾶτος βλέποντας τὸ Ἰούδα παλληκᾶρι,
 πέμπει, μὴνᾶ του κ' ἔρχεται, ὄγιά νὰ τόνε πάρη. |
 Λοιπονιθὲς ἐπῆρε ντο κ' ἤκαμε μ' αὐτο χρόνους, (φρ. 286β)
 παντοτινὰ ἐπείραζε ὁ κλέφτης τσοὶ γειτόνους.
 Εἶχε ὁ κύρης του μῆλιαν ἀπόσω 'ς τὴν αὐλή ντου 45
 κ' εἶχε τὰ μῆλα κόκκινα καὶ ὁ Ἰούδας, τὸ παιδί ντου,
 ἐπῆγε μέσα 'ς τὴν αὐλή, εἰς τὴν μῆλιὰ ἀνεβαίνει,
 κι ὄλα τὰ μῆλα τὸ ἤρριξε καὶ τότες κατεβαίνει.
 Ἐπρόβαλε ὁ κύρης του, καὶ αὐτὸς τὰ μῆλα ἐφῆκε,
 ὁ κύρης του τόνε ρωτᾶ, εἰντά 'τονε τὸ ποῖκε. 50
 Ὅ Ἰούδας ὁ παράνομος δὲν ἐπαρνητηρᾶτο¹⁾
 ἐπαίρνει πέτρα, κρούγει του καὶ ρίκει τόνε κάτω
 ἐσκοτώσε τὸ<ν> κύρη ντου ὁ Ἰούδας ὠργισμένος,
 κ' ἐπῆρε τὴ γυναῖκα ντου, ἀναθεματισμένος,
 τὴ μάννα ντου, τὴ<ν> Κιμβουριά, ἀπού 'καμε αὐτόνο 55
 κ' ἤκαμε μ' αὐτο δυὸ παιδιὰ σ' ἓνα καὶ εἰς ἄλλο χρόνο.
 Ἀπείτις τὰ τέκνα ἐγέννησε, τότες αὐτήνη κλαίγει,
 ἡ μάννα καὶ ἡ γυναῖκα του πρὸς τὸν Ἰούδα λέγει.
 Τὰ δυὸ μας τέκνα μοιάζουσι 'νοὺς, τό 'χα καμωμένο,
 τό 'ρριξα μέσ' 'ς τὴ θάλασσα, 'ς κιβοῦρι πεσσωμένο, 60
 τὸ 'ποῖο κιβοῦρι εἶπασι 'ς τὴ Σκάρα πὼς τὸ βρῆκα.
 Καὶ ὁ Ἰούδας τὰ γενόμενα καὶ τὰ 'παθεν ἐγροῦκα.
 Τοῦ μάννας του ἐδηγήθηκε πὼς εἶναι αὐτὸς ὁ γιό τση
 κ' ἐγένηκε καὶ ἄντρα τση κ' ἐφάνηκε καὶ ὄχρὸ²⁾ τση.
 Τότες ὁ Ἰούδας ὁ ληστής, νὰ δῆ νὰ φανερώση 65
 τὴ μάννα ντου νὰ βλογηθῆ, τὸ<ν> κύρη νὰ σκοτώση,
 νὰ κάμη μὲ τὴ μάννα ντου ὕστερα δυὸ παιδάκια,
 κ' ἐσκοτώσε καὶ τὰ παιδιὰ πού 'σανε σὰ ἀδελφάκια,
 ἐπῆρε ντον ἡ μάννα³⁾ καὶ ἡ πλήξη⁴⁾ τῶ<ν> κριμάτων
 κ' ἐπῆγε νὰ βρη ἐγκρεμνὸ, νὰ δώση ἀπ' αὐτο κάτω. 70
 Χριστὸς ὁ πολυέλεος τὸ Ἰούδα ἐλεπήθη,

40 *cathargios* 43 *me t'aflo*, ἔγρ. μ' αὐτο. πρβλ. στ. 56. 50 *to biche* ἔγρ.
 τὸ ποῖκε 52 *ricfino*· διώρθωσα ρίκει τόνε 64 *oghroci* 70 *ecremno*, ἔγρ. ἐγκρεμνὸ.

1) *νηροῦμαι*, διστάζω, ὀρρωδῶ.

2) *ὄχρός*, ὄχθρός, ἐχθρός.

3) *μάννα*, ὀργή, θυμός.

4) *πλήξη*, ἀθυμία (*πλήσκω*, πλήττω, ἀθυμῶ).

νὰ τότε πάρη μετ' αὐτὸ ὁ Κύριος ἐβουλήθη. |
 Λέγει του, Ἰούδα, γιάγειρε τὸ δρόμο τότε κάνεις, (φρ 287α)
 μηδὲν ὑπᾶς νὰ γκρεμιστῆς καὶ ἀτός σου νὰ ποθάνης.
 Μετάνοιωσε τὸ κρῖμα σου, στρέψε μ' ἐμένα δπίσω 75
 καὶ μπλιὸ μηδὲ κριμαιστῆς καὶ νὰ σοῦ συμπαθήσω.
 Ὁ Ἰούδας ὁ ταλαίπωρος, ὡς τ' ἄκουσε, ἐσβᾶσθη¹⁾,
 καλὰ καὶ²⁾ αὐτὸς ἔς τὴν ἐμιλιὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐξυπάσθη.
 Ὁ Ἰησοῦς ἐπῆρεν ντο τότες μὲ τσοὶ ἀποστόλους,
 Πέτρο καὶ Ἀντρέα ἠῆρηκε κ' ἐμάζωξέ ντους ὄλους. 80

Εἶναι προφανές, ὅτι τὸ κρητικὸν κείμενον συμφωνεῖ μᾶλλον πρὸς τὸ λατινικὸν τοῦ Voragine ἢ πρὸς τὸ τοῦ ἑλληνικοῦ συναξαρίου. Ἐνῶ εἰς τοῦτο ὁ μὲν πατήρ τοῦ Ἰούδα ὀνομάζεται *Ροβέλ*, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ φέρεται ἄνωνύμως, τὸ ὄνομα δὲ τοῦ βασιλέως εἶναι *Ἡρώδης*, εἰς τὴν *Legenda aurea* καὶ τὸ κρητικὸν ποίημα τὰ ὀνόματά των εἶναι τὰ αὐτά: *Ρουβέμ*, *Κιμβουρέα*, *Πιλᾶτος*. Ὁμοίότης μεταξὺ τῶν δύο τούτων κειμένων παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄλλο, οὐσιώδες τοῦτο στοιχεῖον τῆς διηγήσεως, τὸ ὅτι δηλ ὁ Ἰούδας, σωθεὶς ὑπὸ τῶν βοσκῶν, ἀνατρέφεται ὡς θετὸς υἱὸς ὑπὸ τοῦ ρηγὸς καὶ τῆς ρηγίσσης τῆς νήσου, τῆς ὁποίας καὶ φονεύει τὸν μετὰ ταῦτα γεννηθέντα υἱόν, ἐνῶ κατὰ τὸ βυζαντινὸν συναξάριον υἱοθετεῖται ὑπὸ τοῦ ἰδίου του πατρός, τοῦ Ροβέλ, ὥστε ἡ πρώτη αὐτοῦ κακουργία ν' ἀποτελῇ πραγματικὴν ἀδελφοκτονίαν· εἰς τοῦτο δὲ καὶ ἡ διήγησις Λιουδάκη καὶ ἡ κυπριακὴ παραλλαγή συμφωνοῦν πρὸς τὸ συναξάριον Ἐξ ἄλλου ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι τὸ κρητικὸν ποίημα εἰς μὲν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος τοῦ Ἰούδα συμφωνεῖ μᾶλλον πρὸς τὸ βυζαντινὸν συναξάριον (*Scara* - Ἰσκάρα) ἢ πρὸς τὴν λατινικὴν *legenda* (*Iscarioth*), εἰς δὲ τ' ἀφορῶντα τὸ ἐνύπνιον τῆς μητρὸς αὐτοῦ πρὸς τὴν προφορικὴν παράδοσιν (ὅτι *ἐγέννησε δαυλὸ ἢ μὰ φλόγα*). Ἄν ἐξαιρέσωμεν λοιπὸν στοιχεῖά τινα τῆς προφορικῆς παραδόσεως, διαφέροντα τῶν τῆς γραπτῆς (προφητεία Νάθαν ἀντὶ ἐνυπνίου παρὰ Λιουδάκη, ἔκθεσις εἰς τὸ βουνὸν καὶ θηλασμός ὑπὸ αἰγὸς παρὰ Ζησίου), ἡ ὅλη περὶ Ἰούδα διήγησις, ὡς αὕτη φέρεται εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, συμφωνεῖ εἰς τὰ κύρια αὐτῆς σημεῖα μὲ τὰ ἀναγινωσκόμενα ἐν τοῖς συναξαρίοις, ἐξ ὧν ἔχει προφανῶς τὴν προέλευσιν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν σχέσιν τοῦ κρητικοῦ ποιήματος πρὸς τὴν *Legenda aurea* δύο τινὰ δύνανται νὰ συναχθῶσιν: ἢ ὅτι ὁ Κρητὶς ποιητὴς εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸ λα-

¹⁾ *σβᾶζομαι*, συμφωνῶ, πείθομαι καὶ παραδέχομαι.

²⁾ *καλὰ καί*, σύνδ. ἐναντ., μολονότι, ἂν καί.

τινικὸν κείμενον τοῦ Voragine ἢ μᾶλλον τὴν ἰταλικὴν μετάφρασιν αὐτοῦ καὶ μόνον εἰς ἐλάχιστα σημεῖα ἀπεμακρύνθη αὐτοῦ, ἢ ὅτι ἀμφοτέροι ἠντλήσαν ἐκ κοινῆς πηγῆς ἢτοι ἐκ βυζαντινοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον ὅμως εἰς σημεῖα τινα θὰ διέφερε τοῦ διασωθέντος εἰς τὰ χειρόγραφα τῶν Ἀθωνικῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τῆς Κύπρου. Ἐν ὅμως ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Κρης ποιητῆς φαίνεται μειωιωτάτης παιδεύσεως ἄνθρωπος, ὅστις εἰς μὲν τ' ἀφορῶντα τὴν Παλαιὰν Διαθήκην μέρη ἀκολουθεῖ σχεδὸν κατὰ λέξιν τὴν ἔμμετρον παράφρασιν τοῦ Γεωργίου Χούμνου, εἰς δὲ τ' ἀφορῶντα τὴν κάθοδον εἰς Ἄδου τὴν οἶμαν τοῦ Ἰωάννου Πικατόρου, πιθανωτέρα φαίνεται ἢ δευτέρα ὑπόθεσις, καθ' ἣν τόσον ἡ κρητικὴ περὶ Ἰούδα διήγησις, ὅσον καὶ αἱ παραλλαγαὶ τῆς δυτικῆς καὶ μέσης Εὐρώπης, προῆλθον ἐκ βυζαντινοῦ προτύπου.

Καὶ τώρα ἔρχεται ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἐρώτημα: πόθεν προῆλθε καὶ τὸ βυζαντινὸν αὐτὸ πρότυπον, ποία ἡ πρώτη πηγὴ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλήφθη ἡ ὕλη διὰ τὴν περὶ Ἰούδα μυθολογίαν;

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ διήγησις αὕτη φέρεται καὶ χωρὶς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰούδα ἢ οἰονδήποτε ἄλλο ὄνομα εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἐν Κύπρῳ, ἐν Βορείῳ Ἠπειρῳ, ἐν Φιλανδίᾳ καὶ Λαπωνίᾳ, πραγματευομένη τὸν μοιραῖον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του εἶναι προωρισμένος νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα του καὶ νὰ νυμφευθῆ τὴν μητέρα του¹⁾. Θὰ παραθέσω περιλήψιν τοῦ κυπριακοῦ παραμυθίου, τὸ ὁποῖον εἶναι δημοσιευμένον εἰς τὰ Κυπριακὰ τοῦ Σακελλαρίου²⁾:

«Ἐνας ἄρχοντας ἔχει τρεῖς θυγατέρας καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τις παντρεύῃ. Γι' αὐτὸ βάζει τὶς ζωγραφίαις τῶν ἔμπροσ εἰς τὴν πόρτα τοῦ παλατιοῦ καὶ ἕνας καπετάνιος ζητεῖ τὴν τρίτη, τὴν μικρότερη. Ὁ ἄρχοντας τὸ δέχεται, ἀλλὰ τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου τῶν ὁ τοίχος τοῦ κοιτῶνος σχίζεται καὶ ἕνα φάντασμα παρουσιάζεται στὸν γαμβρὸ καὶ τοῦ λέει: — Μακριὰ ἀπὸ τὴν κόρη, γιατί αὐτὴ θὰ πάρῃ τὸν πατέρα της καὶ μὲ τὸν πατέρα της θὰ κάμῃ παιδὶ καὶ ὕστερα θὰ πάρῃ καὶ τὸ παιδί της ἄνδρα». Τὴν ἄλλην ἡμέρα ὁ καπετάνιος πηγαίνει στὸν πεθερὸ του καὶ ζητεῖ νὰ τοῦ δώσῃ τὴ μεγαλύτερή του κόρη καί, ἀφοῦ ἔστεφανώθησαν, ἐπῆρε τὴ γυναῖκα του καὶ ἔφυγε. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ ἕνα ἄλλον γαμβρόν³⁾ καὶ αὐτὸς ἐπῆρε τὴ δεύτερη ἀδελφὴ καὶ ἔφυγε. Ἡ μικρότερη, ἂν καὶ

¹⁾ Βλ. *L. Constans*, ἐνθ' ἀν. σ. 104 - 111.

²⁾ Ἀθ. *Σακελλαρίου*, Τὰ Κυπριακὰ, τ. Γ' Ἀθ. 1868, σ. 147 κέ. = τ. Β' Ἀθ. 1891, σ. 311 - 4. Γερμαν. μετάφρ. ὑπὸ *Felix Liebrecht* ἐν *Jahrbuch f. Roman. u. Englische Litteratur*, τ. II, ἀναδημ. ἐν *J. G. Hahn*, Griech. u. alban. Märchen, (νέα ἐκδ.) 1918, München II σ. 239 ἀρ. 119.

δομορφότερη, ἔμεινεν ἀνύπαντρη. Ἄλλά, σὰν ἔμαθε, γιὰ τὴν ἀρνήθησαν καὶ οἱ δύο γαμπροί, ἀποφασίζουσι νὰ ματαιώσῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς Μοίρας καὶ βάζει καὶ σκοτώνουσι τὸν πατέρα τῆς. Σὲ λίγο στὸν τάφον τοῦ πατέρα τῆς φυτρώνει μιὰ μηλιά καὶ αὐτὴ, χωρὶς νὰ τὸ ξεύρῃ, τρώγει μῆλ' ἀπὸ τὴ μηλιά αὐτὴ· ἔτσι γίνεται ἔγκυος καὶ ἀποκτεῖ παιδί. Τότε παίρνει τὸ παιδί, τοῦ δίνει μερικὰς μαχαιριὰς στὸ στήθος, τὸ κλείνει μέσα σ' ἕνα σεντοῦκι καὶ τὸ ρίχνει στὴ θάλασσα. Ὁ ἀέρας ἐφυσούσεν ἀπὸ τὴ στεριά καὶ ἔσπρωξε τὸ σεντοῦκι στὸ πέλαγος. Ἐκεῖ ἔτυχε νὰ περῶν ἕνα καράβι πραγματευτὰδικον καὶ ὁ καπετάνιος ἐπῆρε τὸ παιδί καὶ τὸ ἀνέθρεψε σὰν δικό του. Ἀφοῦ ἐμεγάλωσε τὸ παιδί, ἐταξίδεψε μὲ τὸ καράβι τοῦ πατέρα του. Κάποτε φθάνει στὸν τόπον τῆς μητέρας του καὶ βλέποντας στὴν πόρταν τὴ ζωγραφιά τῆς, γιὰ τὴν ἤκουεν ἀκόμη ἀνύπαντρη, τὴν παντρεύεται. Ἀφοῦ ἐπέραςε πολὺς καιρὸς καὶ τὸ ἀντρώγονο ἀπέκτησε παιδιὰ, ἡ γυναῖκα βλέπει στὸ στήθος τοῦ ἀνδρός τῆς τὰ σημάδια τῶν μαχαιριῶν καὶ μαθαίνοντας τὴν ἱστορίαν τοῦ τὸν ἀναγνωρίζει καὶ πέφτει ἀπὸ τὸ δῶμα κάτω καὶ σκοτώνεται».

Ὅπως φαίνεται, ἡ ὑπόθεσις ἐδῶ διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὸν περὶ Οἰδίποδος μῦθον, ἀφοῦ τὴν θέσιν τοῦ Οἰδίποδος εἰς τὸ κυριακὸν παραμῦθον κατέχει μία ἡρωὶς καὶ ἡ ὅλη ὑπόθεσις πλέκεται μὲ ποικίλα ἄλλα παραμυθιακὰ στοιχεῖα. Ὁμοίως τὸ βορειοηπειρωτικὸν παραμῦθον ὑπόθεσιν ἔχει τὴν ἐπαλήθειαν τῆς δοθείσης εἰς τὸν βασιλέα προφητείας, ὅτι θὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου του, ὅστις διὰ τοῦτο ῥίπτεται, μόνον ἐγεννήθη, εἰς τὴν θάλασσαν· περαιτέρω ὁμοίως ἡ διήγησις συμφύρεται πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας: ὁ σωθεὶς ἔγκυος, ἔχων τὸ ἀφαντο σκουφάκι, φονεύει τὸ τέρας, ποὺ κρατεῖ τὸ νερὸ τοῦ τόπου, καὶ σφάζει τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλιᾶ, τὴν ὁποίαν καὶ νυμφεύεται. Καὶ δὲν διευκρινίζεται μὲν, ἂν αὕτη ἦτο ἡ μητέρα του, ἀλλ' ἡ ἀσάφεια αὕτη πιθανῶς ὀφείλεται εἰς παράλειψιν τῆς γυναικός, ποὺ διηγήθη τὸ παραμῦθον¹⁾.

¹⁾ J. G. Hahn Albanes. Studien I, 167 = Griech. u. albanes. Märchen II ἀρ. 98 (ἐκ Λαμπόβου τῆς Βορ. Ἡλείου). Πρόρρησις περὶ τοῦ τεθησομένου, ὅτι θὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα του, εὐρίσκειται ὡς εἰσαγωγή εἰς παραμῦθον ἀνεκδοτὸν τοῦ Λαογραφ. Ἀρχείου (ἀριθ. χειρ. 571 (ΣΠ. 44) σ. 140 κ. ἐκ Κυπαρισσίας). Ἴδου τὸ κείμενον: «Μία φορὰ κ' ἔσαν καιρὸ ἦτανε ἕνας βασιλεὺς καὶ μιὰ βασίλισσα καὶ δὲν ἔκαμαν παιδιὰ. Ἐκαμαν πρῶτὸ βράδν τὴν προσευχὴν τοὺς καὶ παρακαλοῦσαν τὸν Θεὸ νὰ τοὺς δώκῃ παιδί. Ἀκουσεν ὁ Θεὸς τὴν προσευχὴν τῆς καὶ τῆς ἔστειλεν ἕνα ἄγγελον, ὁ ὁποῖος τῆς εἶπε, ὅτι θὰ γεννήσῃ παιδί καὶ, ἅμα γίνῃ εἰκοσι ἔτων, θὰ σκοτώσῃ τὸν πατέρα του. Πραγματικῶς ἐγέννησε ἔπειτα ἀπὸ ἕντος καὶ, ἅμα ἐγεννήθη, τὸ ἔκλεισεν εἰς ἕνα γυάλινον πύργον. Ἀκολούθως ἡ διήγησις συμφύρεται μὲ τὰς περιπλανήσεις τοῦ ἥρωος, ποὺ ἀπὸ κατάραν μιᾶς γριᾶς ξεκινᾷ νὰ εὔρῃ τὴν Πεντάμορφον καὶ μὲ τὴν βοήθειαν περρωτοῦ ἀλόγου, τῆς Σπίθας, κατορθώνει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ παλάτι τῆς καὶ νὰ κατανικήσῃ θηρία καὶ δράκους ποὺ φυλάσσον τὴν σιδερόπορταν· ἀκολουθοῦν περιπέτειαι τοῦ ἥ-

Ὅμοίως καὶ τὸ φιννικὸν παραμῦθι περιλαμβάνει μὲν τὰ δύο κύρια γνωρίσματα τῆς περὶ Οἰδίποδος διηγήσεως, ἤτοι τὸν φόνον τοῦ πατρὸς καὶ τὸν ἀνόσιον γάμον μετὰ τῆς μητρός, ἀλλ' οὐδὲν μαρτυρεῖ περὶ προελεύσεως αὐτοῦ ἐκ πηγῆς λογοτεχνικῆς. Θὰ παραθέσω καὶ τοῦτο ἐν περιλήψει, διότι εἶναι ἐκπληκτικὸν νὰ τὸ συναντῶμεν εἰς χώραν τόσον ἀπομακρυσμένην ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

«Δύο μάγοι διανυκτερεύουν εἰς τὴν καλύβαν ἑνὸς χωρικοῦ. Τὴν νύκτα μία κασιόκα γεννᾷ, ἀλλὰ ὁ ἕνας μάγος προλέγει, ὅτι τὸ κασικάκι αὐτὸ θὰ τὸ φάγη ὁ λύκος. Τὴν ἰδίαν ὥραν οἱ πόνοι πιάνουν τὴν γυναῖκα τοῦ χωρικοῦ καὶ ὁ μάγος λέγει ἐπίσης, ὅτι τὸ νεογέννητο θὰ σκοτώσῃ τὸν πατέρα του καὶ θὰ παντρευθῇ τὴν μητέρα του. Ὁ χωρικός ἄκουσε τὴν συνομιλίαν τῶν μάγων καὶ τὰ ἐφανέρωσεν ὅλα εἰς τὴν γυναῖκα του, ἀλλὰ δὲν ἔλαβαν καμίαν ἀπόφασιν. Μιὰν ἡμέρα, πού γιόρταζαν, ἔσφαξαν τὸ κασικάκι καὶ τὸ ἐπέρασαν στὴ σούβλα· ἀλλὰ, καθὼς τὸ ἀκούμπησαν στὸ παρὰθυρο, ἔπεσεν ἔξω καὶ ὁ λύκος, πού ἐπερνοῦσε, τὸ ἔφαγε. Τότε ἐθυμῆθησαν τὰ λόγια τῶν μάγων καὶ ἐσκέφθησαν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸ παιδί. Τοῦ ἔδωκαν μερικὲς μαχαιριῆς στὸ στήθος, ἀλλὰ δὲν ἐβάσταξαν νὰ τὸ ἀποτελειώσουν· τὸ ἔδεσαν ἐπάνω εἰς ἕνα σανίδι καὶ τὸ ἔρριξαν στὴ θάλασσα. Τὰ κύματα τὸ ἔβγαλαν σ' ἕνα νησί καὶ ἐκεῖ τὸ εὗρηκε ἕνας καλόγερος καὶ τὸ ἐσυμμάζεψε. Σὰν ἐμεγάλωσε τὸ παιδί, ἔφυγε ἀπὸ τὸ μοναστήρι, γιὰ νὰ εὔρη δουλειά. Φθάνει στὴν καλύβα ἑνὸς χωρικοῦ. Ὁ ἄντρας δὲν ἦτον ἐκεῖ· ἦτον ἡ γυναῖκα του καὶ αὐτὴ στέλνει τὸ παλληκάρι νὰ φυλάγῃ τὰ χωράφια τοὺς ἀπὸ τοὺς κλέφτες. Τὸ παλληκάρι ἐπῆγε, ἐκίαθισε στὸν ἥσκιο ἑνὸς βράχου καὶ βλέποντας ἕναν ἄνθρωπον νὰ μπαίνει στὸ χωράφι καὶ νὰ μαζεύῃ χορτάρια, τοῦ δίνει μιὰ καὶ τὸν σκοτώνει. Τὸ βράδυ πού γυρίζει στὴν καλύβα, εὐρίσκει τὴν κυρά του ἀνήσυχη, γιατί ἀργοῦσεν ὁ ἄντρας τῆς νὰ γυρίσῃ. Τότε φανερώνεται, ὅτι ὁ σκοτωμένος εἶναι ὁ ἄντρας τῆς· ἀλλὰ, ἐπειδὴ ὁ φονιάς δὲν ἦτον ἔνοχος, ἀφοῦ ἐφώναξεν ἡ γυναῖκα καὶ ἔκλαψε, ἐσυγχώρησε τὸν δούλο τῆς, τὸν κράτησε κονιά τῆς καὶ τὸν παντρεύθηκε. Μιὰν ἡμέρα ἡ γυναῖκα βλέπει τὰ σημάδια τοῦ ἀνδρός τῆς στὸ στήθος καὶ ἀπὸ αὐτὰ φανερώνεται, ὅτι εἶναι μητέρα καὶ γιός». Ἡ συνέχεια ἀφορᾷ εἰς τὸν ἐξι-

ρωος καὶ τύφλωσις αὐτοῦ ἀπὸ καταδρομὴν τοῦ ἴδιου τοῦ πατέρα, ἀλλ' ὁ ἦρωος ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸ πουλὶ τῆς Πεντάμορφης γιαιτρεύεται μὲ τὸ νερὸ μιᾶς λίμνης καὶ γυρίζοντας στὸν τόπον τοῦ σκοτώνει τὸν πατέρα του καὶ τοὺς δολίους συνεργούς του.

Ὅτι ὁ περὶ Οἰδίποδος μῦθος σφίζεται ἀκόμη αὐτούσιος εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἐν Ἀραχόβῃ τῆς Παρνασσίδος, ὡς καὶ ἐν Ζακύνθῳ καὶ Λέσβῳ (*Höfer* ἐν *Roschers Myth. Lex.* III σ. 744, *Encycl. brit.* ¹¹ λ. *Oedipus*) δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ βέβαιον, καθ' ὅσον αἱ παρὰ *B. Schmidt*, *Griech. Märchen, Sagen u. Volksl.* 1877 σ. 143 κέ. 247 κέ. διηγήσεις δὲν ἐπεβεβαιώθησαν τουλάχιστον ἐκ τῆς ἐρευνῆς, τὴν ὁποίαν ἐνήργησε τὸ 1938 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παρνασσίδος συντάκτης τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου.

λασμόν τοῦ ἐγκλήματος¹⁾).

Τέλος τὸ λαπωνικὸν παραμῦθιον τοῦ τύπου «Οἰδίπους» ἀναγράφεται μὲν εἰς τὸν Κατάλογον τῶν λαπωνικῶν παραμυθίων, ἀλλ' εἶναι ἀδημοσίετον²⁾).

Ὅτι τὰ παραμῦθια αὐτὰ δὲν ἔχουν προέλευσιν λογοτεχνικήν, καταφαίνεται κυρίως ἐκ τούτου, ὅτι ἔλλείπουν ἐξ αὐτῶν ἐπεισόδια χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀρχαίου περὶ Οἰδίποδος μύθου, τὰ ὅποια ἀναμφιβόλως θὰ ἐσφύζοντο, ἂν ἡ διήγησις αὐτὴ ἔφθανε διὰ τῆς λογοτεχνίας εἰς τὸν λαόν· τοιαῦτα εἶναι τὰ περὶ τῆς Σφιγγὸς λεγόμενα, ἢ αἰτιολόγησις τῆς πατροκτονίας, ἢ τύφλωσις τοῦ ἥρωος κλπ.

Τοῦναντίον πολλὰ ἐκ τῶν στοιχείων τῶν παραμυθίων συμφωνοῦν ἀπολύτως μὲ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, τὰ ὅποια δὲν περιλαμβάνονται μὲν ἐν τῇ vulgata, ἀλλὰ διεσώθησαν εἰς ἑτέρας πηγὰς, εἰς σχολιαστὰς ἢ μυθογράφους, καὶ προφανῶς ἀνάγονται εἰς παλαιότερον καὶ δὴ δημόδιον τύπον τοῦ περὶ Οἰδίποδος μύθου³⁾. Τοιαῦτα εἶναι:

α) ὅτι τὴν ἀπόφασιν τῆς Μοίρας οἱ γονεῖς τοῦ Οἰδίποδος μανθάνουν οὐχὶ διὰ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ μάντιος Τειρεσίου ἐξ ἀφορημῆς ὀνείρου ἢ ἄλλου τινὸς δυσσοιῶνου σημείου⁴⁾,

β) ὅτι ὁ Οἰδίπους — παῖς δὲν ἐξετέθη εἰς τὸν Κιθαιρῶνα, ἀλλ' ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ἐντὸς λάρνακος, ἣτις ἐξεβλήθη ὑπὸ τῶν κυμάτων εἰς τὴν βορρειαὴν ἀκτὴν τῆς Πελοποννήσου (παρὰ τὴν Σικυῶνα ἢ τὴν Κόρινθον) καὶ εὐρέθη ὑπὸ τῆς βασιλείσης Περιβοίας· αὕτη, ἄτεκνος οὖσα, ὑπέβαλε τὸ παιδίον ὡς ἴδιον αὐτῆς τέκνον εἰς τὸν σύζυγόν της, τὸν Πόλυβον⁵⁾,

γ) ὅτι ὁ Οἰδίπους — παῖς οὐ μόνον εἰρέθη, κατὰ τινα παραλλαγήν, ὑπὸ ποιμένων («Σικυωνίων Ἰπποφορβῶν»), ἀλλὰ καὶ ἀνετράφη ὑπ' αὐτῶν⁶⁾ καὶ

δ) ὅτι ἡ ἀναγνώρισις ἐγένετο διὰ τῶν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Οἰδίποδος οὐλῶν⁷⁾.

¹⁾ *Graesse*, Märchenwelt. Leipzig 1868 σ. 208. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν φιννικῶν παραμυθίων τοῦ *A. Aarne*, Finnische Märchenvarianten ἀρ. 931 (FF Communications, ἀρ. 5 καὶ 33), σημειοῦνται μία δημοσιευμένη καὶ 22 ἀδημοσίετοι παραλλαγαὶ τοῦ παραμυθίου τούτου.

²⁾ *J. Qvigstad*, Lappische Märchen - u. Sagenvarianten Nr. 931 (FFC 60).

³⁾ Περὶ τοῦ μύθου τοῦ Οἰδίποδος βλ. *L. Constans*, ἐνθ' ἀν. σ. 3 - 92, *C. Robert*, Oidipus, Berlin 1915 σελ. 59 κέ., τοῦ αὐτοῦ Die griech. Heldensage III, Berlin 1921, σ. 877 κέ. *Höfer* ἐν *Roschers* Myth. Lex. λ. Oidipus III σ. 700 - 746. *L. Daly* ἐν *Pauly - Wissowa - Krolls Real - Enc.* τ. 34 σ. 2104 κέ. (νεωτ. βιβλιογραφία ἐν σ. 2108) καὶ Suppl. VII (1940) σ. 769 κέ. Πρβλ. *Encyclopaedia Britannica* λ. Oedipus.

⁴⁾ *Robert*, Griech. Heldens. III σ. 882.

⁵⁾ *E. Bethe*, Theban. Heldenlieder, Leipzig 1891, σ. 67 κέ. 72, *Robert*, Oidipus I 70 κέ. 325 κέ. II 30 σημ. 24 καὶ Griech. Heldens. III σ. 885, *Daly* ἐν RE 34 σ. 2114.

⁶⁾ *E. Bethe*, ἐνθ' ἀν. σελ. 1 κέ. *Robert*, Gr. Heldens. σ. 887 σημ. 2.

⁷⁾ *Robert*, Oidipus I 62 κέ. Griech. Heldens. III 895, *Daly*, RE Suppl. VII 775.

Τὰ στοιχεῖα ταῦτα, ἀντιπροσωπεύοντα, ὡς εἵπομεν, μορφήν τοῦ περι Οἰδίποδος μύθου παλαιότεραν τῆς διαμορφώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν δραματικῶν ποιητῶν, πείθουν, ὅτι καὶ τὰ συναφῆ παραμῦθια, τὰ οφζόμενα σήμερον εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ εἰς χώρας τοσοῦτον ἀπεχούσας ἀπ' ἀλλήλων, εἶναι ζῶσαι ἀπηχῆσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ, εὐρύτατα διαδεδομένου παλαιοτάτου παραμυθίου, ἐκ τοῦ ὁποίου εἰς μὲν τοὺς ἀρχαίους χρόνους διεπλάσθη ὁ μῦθος τοῦ Οἰδίποδος ¹⁾, εἰς δὲ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ὁ μῦθος τοῦ Ἰούδα καὶ μέ τινας παρεκκλίσεις ὁ μῦθος τοῦ πάπα Γρηγορίου καὶ ἄλλαι παραπλήσια διηγήσεις, ὡς ἡ λατινικὴ περὶ τοῦ ἁγίου Ἀλβίνου, ἡ βουλγαρικὴ περὶ τοῦ Παύλου τῆς Καισαρείας, ἡ σερβικὴ περὶ «Συμεὼν τοῦ βρετοῦ», ἡ ρωσικὴ περὶ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου κλπ. ²⁾.

Ὅτι οὕτω Οἰδίπους καὶ Ἰούδας τοποθετοῦνται εἰς τὸ αὐτὸ πλάσιον, δὲν εἶναι ἐκπληκτικόν. Μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰούδα ἔπρεπε νὰ συναφθῆ κάθε τι ποὺ θὰ συνετέλει εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ μισητὸν τὸν μᾶλλον διαβόητον προδότην τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀλλὰ ποῖον ἔγκλημα ἦτο μεγαλύτερον ἀπὸ ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ἀρχαιότης συνέδεσε τὸν Οἰδίποδα; Ὁ Ἰούδας ἔπρεπε νὰ παρασταθῆ ὡς ἐμποροῦμενος ἀπὸ κακὰ ἔνστικτα, ὡς προωρισμένος ἀπὸ μίαν σκοτεινὴν μοῖραν νὰ διαπράξῃ, ἔστω καὶ ἀκουσίως, μέγιστα ἐγκλήματα καὶ νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὸ μεγαλύτερον τῶν κακουρημάτων, τὴν προδοσίαν ἐνὸς Θεοῦ. Τὴν ὕλην πρὸς τοῦτο ἔδωσε τὸ παραμῦθι τοῦ μοιραίως νυμφευθέντος τὴν μητέρα του. Ὡς δὲ νὰ μὴ ἤρκει ἡ τόση κακοτυχία προσετέθη καὶ τὸ ἔγκλημα τῆς ἀδελφοκτονίας, τὸ ὁποῖον ἐξομοιώνει τὸν Ἰούδαν πρὸς τὸν Κάϊν. Εἶναι δὲ καὶ ἐν γένει τὸ παραμῦθι ἡ «ἀρχικὴ μορφή τῆς ἀνθρωπίνης διηγήσεως» καί, ὅπως ὁ Wilamowitz ἐδίδαξε, «διὰ τὰς θελκτικὰς, ἀλλ' ἀδεσπότους αὐτὰς ἱστορίας, αἱ ὁποῖαι εἰς τὰ παραμῦθια συν-

¹⁾ Τὰ παραμυθιακὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ μύθου ἐξήρην ὁ *O. Gruppe*, Griech. Mythologie u. Religionsgeschichte, München 1906, σ. 504 κέ. ἀπόδοσιν δὲ τοῦ ὄλου μύθου εἰς μορφήν παραμυθίου ἐπεχείρησεν ὁ *Robert*, Oedipus I 64 κέ. Ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα Οἰδίπους εἶναι ὄνομα παραμυθίου τοιοῦτο, οἶα ὀλίγα μόνον ὑπάρχουν ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ, καὶ ὅτι ὁ Οἰδίπους, παρὰ τὰ δείγματα τῆς λατρείας, ἧ; βραδύτερον ἀπέλαυεν, ἦτο ἀρχικῶς ἦρωσ παραμυθίου ἐκθέτει ὁ *L. Daly*, RE. Suppl. VII (1940) 786, ὅπου καὶ πλήρης ἀναγραφὴ τῶν διαφορῶν ἄλλων ἐρμηνειῶν τοῦ περι Οἰδίποδος μύθου. Βλ. διατύπωσιν τοῦ παραμυθίου τούτου ἐν *A. Aarne - St. Thompson*, The Types of the Folk - Tale, (FF Comm. 74, Helsinki 1928) σ. 140, ἀρ. 931 Oedipus καὶ 933 Gregory on the Stone. Συσχέτισιν τῶν μύθων περὶ ἐκθέσεως Δανάης καὶ Περσέως, Μωϋσέως κλ. πρὸς τὴν ἀγνείας πείραν βλ. παρὰ *J. Frazer*, Folk - Lore in the Old Testament 1918, τ. 2 σ. 446.

²⁾ Βλ. *L. Constans* ἐνὸς ἀν. σ. 111 - 130, *Höfer* ἐν Roschers Myth. Lex. III 743 - 746. Πρόσθετες βουλγαρικὴν παραλλαγήν τοῦ περι Οἰδίποδος μύθου ἐν *Adolf Strausz*, Bulgarische Volksdichtungen, Wien u. Leipzig 1895, σ. 218 - 222 καὶ σερβικὴν ἐν *Talcey*, Volkslieder der Serben, Lpz, 1853, I 71 - 77.

ήθως είναι ανώνυμοι, οί Ἕλληνες ἐκλέγουσιν ἥρωας ὡς φορεῖς αὐτῶν... Δι' αὐτὸ ὀφείλομεν νὰ μὴ παραπλανώμεθα ὑπὸ τῶν ἡρωϊκῶν ὀνομάτων καὶ τῶν μεταγενεστέρων ποιητικῶν καὶ γεωγραφικῶν διακοσμῆσεων»¹⁾).

Διηγήσεις ἀναφερομένης εἰς τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν τοῦ Ἰούδα δὲν εὑρον παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ, πλὴν λογοτεχνικῆς τινος διασκευῆς παραδόσεως περὶ κοινῶν παιγνίων τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς ἐπιδεικνυομένης παρὰ τοῦ δευτέρου σκληρότητος κατ' αὐτά²⁾). Ἄλλ' εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι καὶ ἄλλαι τοιαῦται διηγήσεις θὰ εὑρεθοῦν παρ' ἡμῖν, οἷαι ὑπάρχουν καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς, ἀν γίνῃ ἡ δέουσα ἔρευνα. Οὕτω κατὰ ρουμανικὴν παράδοσιν ὁ Ἰούδας ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξεν, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ κάμῃ μεγάλο κακόν. Κάποτε, ἐνῶ ἡ μητέρα του τὸν ἐκρατοῦσε μέσα στὴν ἀγκαλιά της, ὁ Ἰούδας ἔγινε φίδι καὶ τὴν ἐδάγκασε κάτω ἀπὸ τὸ πόδι κοντιὰ εἰς τὴν πτέρναν. Δι' αὐτὸ καὶ ὄλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχομεν μιὰ βαθοῦλα πρὸς τῆς πτέρνας³⁾).

Συναφῆς εἶναι ἡ διήγησις τοῦ ἀραβικοῦ εὐαγγελίου τῆς νηπιότητος, κεφ. 35, (Thilo σ. 109)· κατ' αὐτὴν ὁ Ἰούδας, ὅταν ἦτο παιδί, κατελαμβάνετο ἀπὸ τὸ δαιμόνιον καὶ ὅποιον συναντοῦσεν εἰς τὸν δρόμον, ὠρμούσε καὶ τὸν ἐδάγκανε. Ἡ μητέρα του τὸν ἐπῆγε εἰς τὸν Ἰησοῦν, πού ἦτο ἀκόμη παιδί, διὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ μὲ τὴν θαυματουργόν του δύναμιν. Ὁ Ἰησοῦς ἔπαιζεν ἀκριβῶς ἔμπρὸς εἰς τὸ σπῆτι· ὁ Ἰούδας ὠρμησεν εὐθύς ἐπάνω του καὶ τὸν ἐδάγκασεν εἰς τὴν πλευράν. Τὴν ἰδίαν στιγμὴν τὸ πονηρὸν πνεῦμα ἐξέφυγεν ἀπὸ αὐτὸν σὰν ἕνας σκύλος λυσσασμένος, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς ἀργότερα, ὅταν ἦτο εἰς τὸν Σταυρόν, ἐκεντήθη ἀπὸ τὴν λόγχην ἀκριβῶς εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο⁴⁾).

Ἰδίᾳ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰούδα ὑπάρχουν παρὰ τῷ λαῷ διαδεδομένα πολλὰ καὶ ποικίλα παραδόσεις⁵⁾. Καὶ πρῶτον διὰ τὸ δένδρον, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐκρεμάσθη ὁ Ἰούδας, πιστεύεται ὅτι τοῦτο ἦτο συκῆ⁶⁾). Ἡ πίστις αὕτη εἶναι ἀρκετὰ παλαιά, ἀπαντῶσα καὶ εἰς παλαιούς χριστιανούς συγγραφείς· καὶ μέχρι σήμερον δὲ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ δεικνύεται δυτικῶς τοῦ ὄρους Σιών μία συκομορέα

¹⁾ *Ul. v. Wilamowitz - Moellendorff*, Die griech. Heldensage, I (SB. d. preuss. Ak. d. Wiss. 1925) σελ. 59 κέ.

²⁾ Πνευματικὴ Ζωή, χρόνος Β' ἀρ. 16/10 Ἰαν. 1938 σελ. 16.

³⁾ *O. Dähnhardt*, Natursagen II (1909) 235.

⁴⁾ *O. Dähnhardt*, ἐνθ' ἀν. σ. 236.

⁵⁾ Περὶ τῶν θρόλων, οἱ ὅποιοι διεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰούδα βλ. *Ernest Renan*, Vie de Jésus, ἔκδ. Calmann - Lévy, σελ. 453, μεταφρ. Ἄρ. Καμπάνη (Βιβλ. Φέξι) Ἀθ. 1915, σ. 374 καὶ *Hastings*, A Dictionary of the Bible λ. Judas, ἔδ. 5.

⁶⁾ *N. Γ. Πολίτου*, Παραδόσεις Α' σελ. 103 ἀρ. 183, ὁ θάνατος τοῦ Ἰούδα.

ὡς τὸ δένδρον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκρεμάσθη ὁ Ἰούδας. Εἶναι δὲ πίστις παλαιά, ὅτι ὅποιος καθίση κάτω ἀπὸ τῆ συκιά κακοπαθαίνει, ἡσκιώνεται. Εἰς τὴν Θράκην μάλιστα πιστεύουν, ὅτι οἱ διαβολίνες κάθονται κάτω ἀπὸ τὴν συκίαν καὶ κρύβονται μὲς ἰσὺν τὰ φύλλα τῆς συκιάς. «*Ἐκεῖ κάμνε τὶς χαρὲς τοὺς οἱ διαβόλοι . . .*» (Θρακικὰ Ζ', 1936, 304). Τὸ ἴδιον πιστεύεται παρὰ τοῖς Σλάβοις διὰ τὴν ἀκταίαν (κουφοξυλιάν) καὶ αὐτὴ θεωρεῖται ὡς τὸ κατηραμένον δένδρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρεμάσθη ὁ Ἰούδας¹⁾.

Ἄλλὰ καὶ θάμνοι ἢ χόρτα, ποὺ σκορπίζονται δυσάρεστον ἢ κακὴν ὁσμὴν, ἢ δένδρα μεγάλα, ἀλλ' ἄκαρπα, ἐθεωρήθησαν ὡς κατηραμένα²⁾ καὶ ἐσχετίσθησαν μὲ τὸν Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην. Τοιαῦτα εἶναι τὸ λεγόμενον βρωμόχορτον ἢ βρωμοξυλιά ἐν Ἡπειρῷ, ἢ φασολιά τοῦ Γιοῦδα ἐν Νάξῳ³⁾, ἢ φοισκαριά (δρυῖς) ἐν Γορτυνίᾳ⁴⁾, ὁ ἀνάγυρος ἦτοι ὁ ἀρόννας τῆς Σύμης⁵⁾ ἢ ἀζόγυρος τῆς Κρήτης, τῆς Λακωνίας κτλ.⁶⁾ Διὰ τὸν ἀζόγυρον ἢ συνάδελφος Σοφία Παπαδάκη ἤκουσε τὴν ἐξῆς ἀφήγησιν τῆς θειᾶς Μπανταλολένας, γραιίας 100 περίπου ἐτῶν ἀπὸ τὸ χωρίον Φουρνὴ τοῦ Μεραμπέλλου: «Ὁλοι, παιδάκι μου, πουλοῦνε σήμερον τὴν ψυχὴν ντως γιὰ τὰ τριάκοντα ἀργύρια, σὰν τὸν Ἰούδα τὸν τρισκαταραμένο, ποὺ πρόδωκε τὸ δάσκαλό ντου. Μὰ γι' αὐτὸ κρεμάστηκε στὸν ἀζόγυρο. Κατέχεις τὸ κεινὰ τὸ δέντρο, ποὺ βρωμεῖ ὄλος ὁ τόπος, ὅπου φυτρώνει; Πρωτύτερα ἐμύριζε σὰ ντὸ μύσκο καὶ τὸ λέγανε ἀγιόγυρο, ἄγιο φυτό, κ' ἐδὰ τὸ λένε ἀζόγυρο καὶ τὸ

¹⁾ Παραδόσεις ἄλλων λαῶν περὶ τοῦ δένδρου, ἐξ οὗ ἐκρεμάσθη ὁ Ἰούδας, βλ. παρὰ Ο. Dähnhardt, ἐνθ' ἀν. σ. 237 - 241.

²⁾ Περὶ φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν ποτε μεγάλα δένδρα, ἀλλ' ἔγιναν μικρὰ χόρτα, διότι ἐκ τοῦ ξύλου των κατεσκευάσθη ὁ σταυρὸς βλ. ἐν Πολίτου Παραδ. σ. 784. Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ καθηγητοῦ Α. Κεραμοπούλου «εἰς τὸ Σιάνι (Σισάνιον Δυτ. Μακεδονίας) ἐσφύζετο καρύα γηραλέα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου» ἐλέγετο καὶ ἦτο «στειρα καρύα» διότι εἰς αὐτὴν εἶχε κρεμασθῆ ὁ δεσπότης Σισανίου, ὅταν οἱ Τοῦρκοι χάλασαν τὸ Σιάνι. Τῷ 1931 εὗρηκα ἐπὶ τόπου τὸν κορμὸν τῆς κατετριμμένης. Ὁ Γ. Χ. Μόδης ἔχει σχετικὸν διήγημα εἰς τὸν α' τόμον τῶν Μακεδονικῶν του διηγημάτων μὲ τὸ ψευδώνυμον Γ. Χριστοῦ.

³⁾ «Στὶς ὄχθες τοῦ Βίβλινου ποταμοῦ ὑψώνονται μὲς ἰσὺν τὶς γλυκορριζες καὶ τὶς ἀλυγαριῆς καὶ ἓνα εἶδος τεράστιες φασολιές. Τὸ ντεντρὸ αὐτὸ εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ὑπῆρχαν μὲ τοὺς κέδρους τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ὁ Ἰούδας, ἀφοῦ ἐμετανόησε διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ διδασκάλου του, ἐπῆγε εἰς τὴν ὑψηλὴ αὐτὴ φασολιά νὰ κρεμασθῆ. Τὸ ντεντρὸ, ποὺ δὲν ἀνέχθηκε τὸ αἷμα τοῦ Γιοῦδα στοὺς χυμούς του, ἐπύκρνε τοὺς καρπούς του» καὶ ἔτσι τὰ φασόλια ἐκεῖνα εἶναι πικρὰ σὰν τὸ φαρμάκι καὶ γι' αὐτὸ τὴ φασολιά αὐτὴν τὴν ὀνομάζουν τὸ ντεντρὸ τοῦ Γιοῦδα» (Μιχ. Κοιτελιέρη, Ναξιώτικα λαογρ. σύμμεικτα (συλλογὴ ἀνέκδοτος).

⁴⁾ Καὶ τοπωνύμιον Φοισκαριά ἐν Ζατούνῃ Γορτυνίας, «ἐνθα, ὑπάρχοντος δένδρου τινός, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐκρεμάσθη Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης» (Λαογραφ. Ἀρχεῖον, ἀριθ. χειρογρ. 967 σελ. 72).

⁵⁾ ΛΑ ἀρ. 146 σελ. 53.

⁶⁾ ΛΑ ἀρ. 446 σ. 48.

τρῶνε τὰ ὄζα καὶ ψοφοῦνε»¹⁾. Ἡ παράδοσις δ' αὕτη ὑπόκειται καὶ εἰς κατάδεσμον «γιά τοὺς κλέφτες», τὸν ὁποῖον ἡ Μαρία Λιουδάκη ἀντέγραψε τῷ 1938 εἰς τὰ Περβόλια Δυτ. Κρήτης «ἀπὸ ἓνα παλιὸ τετράδιο». Ἰδού ἡ ἀρχὴ τοῦ καταδέσμου: Ἐπαδὲ ἤρθα σ' ἐσένα ἀζόγυρα, δεντρὸ τοῦ διαβόλου, ὅπου ἐκαταδέχτηκες τὸ σῶμα τοῦ Ἰούδα καὶ τὴν ψυχὴν του καὶ τὴν ἐκλερονόμησες ὡς διάβολος...²⁾

Τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἰούδα ν' αὐτοκτονήσῃ ὁ λαὸς δὲν ἀπέδωκεν εἰς μεταμέλειαν διὰ τὴν κακὴν του προᾶξιν, ἀλλ' εἰς πονηρίαν, εἰς κακὸν ὑπολογισμόν. Ἡ Ξευρεν ὁ Ἰούδας, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔμελλε νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἄδην καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ἀπ' αἰώνων δεδεσμευμένους καὶ ἔσπευσε νὰ εὐρεθῇ εἰς τὸν ἄδην πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ.

Μία παράδοσις ἐκ Κατσιδονίου τῆς Σητείας λέγει: «Ὅντεν ἔσταυρώνανε τὸ Χριστό, ἤμαθε ὅλος ὁ κόσμος, πὼς μὲ τὴν ἀνάστασίν του θὰ λειώσουνε τὰ κρίματα ὅλων τῶν ἀποθαμένω. Ὁ Ἰούδας, ἀπού' χε καμωμένη μεγάλη ἁμαρτία, γιὰτὶ ἐπρόδωκε τὸ Χριστό, τὸ ἤμαθε κ' ἐπῆε κι αὐτὸς νὰ σκοτωθῇ, πρὶ νὰ ἀναστηθῇ ὁ Χριστὸς, γιὰ νὸ βρεθῇ ἀποθαμένος καὶ ἔτσά νὰ τοῦ χαρισθῇ κι αὐτουνοῦ ἡ ἁμαρτία. Ἐπῆρε λοιποὺς ἓνα σκοινὶ κ' ἐπῆε νὰ κρεμαστῇ, γιὰ νὰ ποθάνη. Μὰ σὲ ὅποιο δεντρὸ κι ἂν ἤθελα κρεμαστῇ, οἱ κλώνοι τοῦ δεντροῦ ἐχαμηλώνανε ὡς τὴ γῆ καὶ ἔτσά δὲν ἐμπόρειε νὰ ποθάνη. Ἐπῆε κ' ἐκρεμάστηκε καὶ σὲ μιὰ μουρνια ἑρηή, μὰ κι αὐτὴ ἐχαμήλωσε τσοὶ ξεροὺς κλώνους τση καὶ δὲν τὸν ἤπνιξε. Τελευταῖα ἐπῆε ἔς τὸν ἀζόγυρο κ' ἐκρεμάστηκε, αὐτὸς ὅμως δὲν ἐχαμήλωσε τσοὶ κλώνους του σὰν τ' ἄλλα δεντρὰ κ' ἔτσά ἐπνίγηκε κ' ἐπόθανε. Ἀπὸ τοτεσὰς βρωμεὶ ὁ ἀζόγυρος, γιὰτὶ ἐδέχτηκε κ' ἐκρεμάστηκε ἀπάνω ντου ὁ Ἰούδας»³⁾.

Ἐτέρα παράδοσις ἐκ Λευκάδος λέγει: «Ὁ Γιούδας, γνωρίζοντας πὼς ἦταν ἀδύνατο νὰ χωρεθῇ μὲ τὰ δάκρυα, σὰν πού ἐκαμε καὶ ὁ Πέτρος, ἔστοχάστηκε νὰ φουρκιστῇ (σὰν πού ἐκρεμάστηκε κιόλα σὲ μιὰ συκιὰ μονάχος του), γιὰ νὰ βρεθῇ στὴν κόλαση, καὶ ἔτσι μαζὶ μὲ τς ἄλλους νὰ λευτερωθῇ κ' ἐκεῖνος, σύντας ἤθελα κατεβῆ ὁ Χριστὸς στὸν ἄδη. Ἡ συκιὰ ὅμως ἐλύγισε, καὶ ἔμεινε ἐδεκεὶ μισοκρεμασμένος καὶ δὲν ἐξεψύχησε, παρὰ σύντας ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε»⁴⁾.

Ἡ παράδοσις αὕτη ἔχει παλαιότητα προέλευσιν, διότι ἀνευρίσκεται ὄχι μόνον εἰς τὸ προμνημονευθὲν συναξάριον τοῦ Ἰούδα, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ

¹⁾ Ὅμοιαν παράδοσιν ἐκ Φουρνὴ Μεραμπέλλου βλ. παρὰ Μ. Λιουδάκη, Λαογραφικὰ Κρήτης, τ. Α' Μαντινάδες, ἐν Ἀθήναις (1936) σελ. 330. Πρὸβλ. καὶ Γ. Σπυριδάκη, Κρητ. παραδόσεις ἐν Ἐπετ. Κρητ. Σπ. Β' 1939 σελ. 138. Περὶ τῆς λέξεως ἀζόγυρας βλ. Σ. Κρίνον ἐν Παρνασσῷ Ε' 1881 σ. 24-27, περὶ δὲ τοῦ φυτοῦ Φ. Κουκουλῆν ἐν Λαογραφίᾳ, τ. Α' σ. 301.

²⁾ ΛΑ 1161 Δ' 125 κέ.

³⁾ Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ συναδέλφου Γ. Σπυριδάκη, ἀκούσαντος παρὰ γραίας 93 ἐτῶν.

⁴⁾ Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις Α' σ. 103, ἀρ. 183.

᾽Ωριγένει. Εἰς τὸ ἐν λόγῳ συναξάριον ἀναγινώσκωμεν: «ἀλήξατο, ἵνα προλάβῃ ἐν τῷ ᾄδῃ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἵκετεύσας τύχῃ σωτηρίας» καὶ κατωτέρω: «λέγουσι δέ τινες, ὅτι διὰ τοῦτο ἐκρεμάσθη ὁ Ἰούδας, διὰ τὴν ὑπάγῃ ἢ ψυχὴ του κάτω εἰς τὸν ᾄδην καὶ συναντήσῃ ἐκεῖ τὸν Χριστὸν κατερχόμενον νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν . . . »¹⁾. Ὁ δὲ ᾽Ωριγένης λέγει, ὅτι ὁ Ἰούδας ἐσπευσε νὰ κάμῃ ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ ὅ,τι παρέλειψε νὰ κάμῃ ἐν τῷ παρόντι. Γνωρίζων ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐμελλε νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ᾄδην καὶ ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἡ πηγὴ τῆς σωτηρίας ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ πρὸς Αὐτοῦ καὶ μὲ γυμνὴν ψυχὴν νὰ συναντήσῃ Αὐτὸν καὶ ἐκλιπαρήσῃ συγχώρησιν²⁾.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλα στοιχεῖα τῆς λευκαδίας παραδόσεως ἀνευρίσκονται εἰς κείμενον παλαιόν. Εἰς ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ 4^{ου} βιβλίου τοῦ Παπία παρὰ Θεοφυλάκτω παραδίδεται, ὅτι τὸ δένδρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἠθέλησεν ὁ Ἰούδας νὰ κρεμασθῆ, ἐκάμφθη καὶ οὕτως ὁ θάνατος δὲν τὸν ἐπρόφθασε· κατόπιν ὅμως ἔβασανίζετο τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν δίψαν, ὥστε ἀπὸ τὴν μεγάλην φλόγῳσιν ἐπρήσθη ὄλος καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ περάσῃ ἀπὸ ἓνα δρόμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅμως ἐπερνοῦσεν εὐκόλα μία ἄμαξα. Ἡ κεφαλὴ του μάλιστα εἶχε πρησθῆ τόσον πολὺ, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἰατροὶ δὲν ἠμποροῦσαν ν' ἀνεύρουν τὰ μάτια του. Σκώληκες καὶ δυσωδία ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ σῶμα του καὶ ὑπέφερε φοβερὰ βασανιστήρια, ἕως ὅτου ἀπέθανεν. Ὅλοι ὅμως ἀπέφευγαν τὸ μέρος, ὅπου ἀπέθανεν, καὶ ἐπὶ ἔτη κατόπιν μία δυσσομία ἐξεχύνετο εἰς τὰ πέριξ, ἀνυπόφορος εἰς ὄσους ἐπερνοῦσαν³⁾.

Ἡ παράδοσις αὕτη, ὡς πολλοὶ παρατήρησαν, ἀπέρρευσε ἀπὸ τὴν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ προδότου εἰδήσιν, τὴν εὐρισκομένην εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 1, 18. Κατ' αὐτὴν ὁ Ἰούδας δὲν ἔσφιξε τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναῖον, οὐδ' ἀπέ-

¹⁾ Ἀπόστολος Βαρνάβας, Ἐκκλησ. περιοδ. ἔτ. Ζ' (1935) σελ. 54 στ. 14 - 15. 25 - 28.

²⁾ Migne P. G. 13, 1766 κέ.

³⁾ Πρβλ. Proprylæum ad Acta Sanctorum Novembris. Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae... opera et studio H. Delehaye, Bruxellis 1902 σελ. 788, 14 κέ.: «Ἰούδας δὲ ὁ προδότης, ὡς φησὶν Παπίας ὁ Ἰωάννου μαθητὴς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ... μέγα ἀσεβείας ὑπόδειγμα ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ περιεπάτησεν, ὥστε μηδὲ ὀπίθεν ἄμαξα ῥαδίως διέρχεται ἐκεῖνος δύνασθαι διελθεῖν· ἀλλὰ μηδὲ αὐτὸν τὸν τῆς κεφαλῆς ὄγκον αὐτοῦ· τὰ μὲν γὰρ βλέφαρα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τοσοῦτον ἐξοιδῆσαι, ὥστε αὐτὸν καθόλου τὸ φῶς μὴ βλέπειν, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ μηδὲ ὑπὸ ἰατροῦ διόπτρας ὀφθῆναι δύνασθαι· τοσοῦτον βάθος εἶχον ἀπὸ τῆς ἔξωθεν ἐπιφανείας. Τὸ δὲ αἰδοῖον αὐτοῦ πάσης μὲν ἀσχημοσύνης ἀηδέστερον καὶ μείζον φαίνεσθαι, φέρεσθαι δὲ δι' αὐτοῦ ἐξ ἅπαντος τοῦ σώματος ῥέοντας ἰχῳράς τε καὶ σκώληκας εἰς ὕβριν δι' αὐτῶν μόνων τῶν ἀναγκαίων. Μετὰ πολλὰς δὲ βασάνους καὶ τιμωρίας ἐν ἰδίῳ φησὶν χωρίῳ τελευτῆσαι καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦδε ἔρημον καὶ ἀοίκητον ἐκεῖνο τὸ χωρίον μέχρι τῆς νῦν γενέσθαι, ὥστε μὴ δύνασθαι τίνα μέχρι τῆς σήμερον ἐκείνον τὸν τόπον παρελθεῖν, ἐὰν μὴ τὰς ῥίνας ταῖς χερσὶν ἐπιφράξοι».

θανεν ἐκούσιον θάνατον, ὡς παραδίδει ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος 27, 5, ἀλλ' «ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας ἐκτίησάτο χωρίον καὶ πρηγῆς γενόμενος ἐλάκησε μέσος τ. ἔ. διεργράγη, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ».

Ἄξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἐξῆς παράδοσις τῶν χωρικῶν τῆς Πομμερανίας: Ἄρτου ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ἐπρόδωσε τὸν Κύριον, ἐκρεμάσθηκεν εἰς μίαν λυγαριὰν καὶ ἔπεσε κάτω· τὸ σῶμα του τότε ἔσκασε καὶ τὰ ἐντόσθια ἐξεχύθησαν εἰς τὴν γῆν. Ἀπὸ τότε ἡ λυγαριὰ σπανίως φθάνει τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ κλαδιά της λυγοῦν καὶ γέρονουν πρὸς τὴν γῆν. Καὶ ὅπως ὁ Ἰούδας, ἔτσι καὶ αὐτὴ χύνει τὰ ἐντόσθιά της καὶ δι' αὐτὸ ὄλες οἱ λυγαριές, ἅμα γηράσουν, κουφίζουσι. Κατὰ παλαιὰν δὲ πολωνικὴν πρόληψιν οἱ γέρικες λιτὲς εἶναι κατοικίαι διαβόλων καὶ κανένας δὲν τολμᾷ νὰ τὰς ἐγγίση¹⁾.

Δι' αὐτὸ καὶ κάθε φυσικὸν ἀντικείμενον, πού ἀποπνέει δυσσομίαν, θεωρεῖται ἀπὸ τὸν λαὸν ὡς μολυσμένον ἐξ ἐπαφῆς τοῦ Ἰούδα μὲ αὐτό.

Σχετικὴ μὲ τὴν δοξασιὰν αὐτὴν εἶναι ἡ ἐξῆς παράδοσις ἐκ Δυτικῆς Μακεδονίας: «Στὴν Κατράνιτσα τῆς Μακεδονίας, ὡς μιὰ ὥρα ἀπὸ τὸ χωριό, εἶναι μιὰ βρύση, πού τὴ λένε τὸ νερὸ τοῦ Γιούδα. Τὸ νερὸ τῆς βρύσης αὐτῆς εἶναι ὑπόπικρο καὶ ὑφάλμυρο, ἐπίσης δὲ τὰ λιθάρια ἐκεῖ γύρω εἶναι μαυρισμένα.

Γιὰ τὸ παράξενο αὐτὸ νερὸ οἱ χωρικοὶ διηγοῦνται τὸν ἐξῆς μῦθο:

Ὅταν σταυρώθηκε ὁ Χριστός, ὁ Ἰούδας μετανόησε καὶ πῆγε νὰ κρεμαστῆ. Μὰ ὁ θάνατος δὲν ἤθελε νὰ τὸν πλησιάσῃ, ὁ Χάρος δὲν ἤθελε νὰ τὸν πάρῃ τέτοιος πού ἦταν κ' ὕστερα ἀπ' τὸ κακὸ πού ἔκανε. Τὸν κυνηγοῦσε παντοῦ τὸ ἀνάθεμα καὶ ἡ κατῖρα καὶ πουθενὰ δὲν ἤμποροῦσε νὰ σταθῆ. Δρόμο ἔπαιρνε, δρόμο ἄφινε, βουνὰ περνοῦσε, χῶρες, ποταμοὺς καὶ θάλασσας, πάντα περπατῶντας, πάντα συφοριασμένους καὶ κακορίζικους! . . .

Διψοῦσε, καίονταν ὁ λαιμός του, ἐστέγωνε τὸ στόμα του, λαχτάριζε γιὰ νερό, ἀλλὰ καμιὰ βρύση καὶ καμιὰ πηγὴ δὲν τοῦ ἔδινε οὔτε σταλαγματιὰ. Ὅπου ἔσκυβε νὰ πιῇ, τὸ νερὸ χάνονταν στὴ γῆ σὰν ζωντανὸ κι ὁ τόπος ξεραίνονταν.

Ἄν ζύγωνε σὲ καμιὰ λίμνη, ἡ λίμνη ἔβραζε, γίνονταν ἀχνὸς καὶ ἔξατμίζονταν. Ἄν ἔσκυβε σὲ ποτάμια γιὰ νὰ πιῇ, τὸ νερὸ γύριζε πρὸς τὰ πίσω σὰν κοπάδι ἀπὸ γίδια πού τὰ κυνηγοῦν.

Γονάτισε τότε ὁ Ἰούδας καὶ παρακάλεσε τὴν Παναγία νὰ τὸν λυπηθῆ καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πιῇ νερὸ σὲ καμιὰ βρύση ἢ σὲ βοινοῦ πηγὴ. Καὶ ἡ Παναγία τὸν εὐσπλαγχνίσθηκε. Ἄκουσε τότε μιὰ φωνὴ νὰ τοῦ λέῃ, νὰ σταθῆ στὴν πρώτη βρύση πού θ' ἀπαντήσῃ κ' ἐκεῖ νὰ σκύψῃ καὶ νὰ πιῇ.

¹⁾ O. Dähnhardt, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 240.

Ἡ βρύση αὐτὴ ἦταν ἡ βρύση ποὺ εἶναι μιὰ ὥρα ἔξω ἀπὸ τὴν Κατράνιτσα.

Μόλις ὅμως ὁ Ἰούδας πλησίασε κ' ἔσκυψε νὰ πιῇ νερὸ καὶ μόλις ἡ βρύση αἰσθάνθηκε νὰ τὴν ἀγγίζουσαν τὰ χεῖλη τοῦ προδοτῆ τοῦ Χριστοῦ, φαρμακώθηκε ὡς τὰ ἔγκατά της! Καὶ δρόσισε τὸν Ἰσκαριώτη, ἀλλὰ ἀπὸ τότε τὸ νερὸ της ἔγινε πικρὸ καὶ ἀλμυρὸ, σὰν τὰ δάκρυα, καὶ οὔτε ἄνθρωπος οὔτε ζῷο. οὔτε πουλὶ πετούμενο πίνει πιὰ νερὸ ἀπὸ αὐτήν.

Μιὰ φορὰ μόνο τὸν χρόνον γλυκαίνουν τὰ νερά της, τὴ νύχτα ποὺ γίνεται ἡ Ἀνάστασις. Αὐτὸ τὸ ξέρεи ὁ Ἰούδας, ποὺ γυρίζει σὰν ἄδικη κατάρα στὸν κόσμον, καὶ παραφυλάει τὴ νύχτα τῆς Λαμπρῆς κοντὰ στὴ βρύση, κι ὅταν χτυπήσουν οἱ καμπάνες γιὰ τὴν Ἀνάστασι, σκύβει καὶ πίνει καὶ σβήνει τὴ δίψα του, δίψα ὀλόκληρης χρονιάς!

Λένε ἀκόμα, πὼς ὅποιος πιῇ ἀπὸ τὸ νερὸ αὐτὸ τὴν ὥρα ποὺ γλυκαίνει, θὰ ζήσει ἄλλα 33 χρόνια ἀπὸ ὅσα τοῦ ἔχει γραφτὰ ἡ μοῖρα του νὰ ζήσει. Μὰ κανένας δὲν τολμάει νὰ πάη μεσάνυχτα στὴ βρύση, γιὰτὶ ξέρεи ὅτι ἐκεῖ παραφυλάει ὁ Ἰούδας διψασμένος καὶ τρομερός! . . . »¹⁾

Ὅπως εἶδομεν, ἡ δοξασία περὶ δίψης βασανιστικῆς τοῦ Ἰούδα εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸ προμνημονευθὲν χωρίον τοῦ Παπία. Ἄλλ' ὁ λαὸς ἐφαντάσθηκεν, ὅτι ὁ Ἰούδας δὲν ἀπέλαυσε τὴν ἡσυχίαν τοῦ τάφου, ἀλλὰ πλανᾶται καὶ θὰ πλανᾶται ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου²⁾.

Κατὰ τὴν πίστιν τῶν χωρικῶν τῆς Λωρίδος «τὸ ἀστραπόβολο κυνηγᾷ τὸν Ἰούδα» καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰούδας συχνάζει στὰ ἔλατα, ἐκεῖ πέφτει καὶ ἡ ἀστραπή. «Καὶ στὰ σκυλιὰ πιρχουράει (= παραχωράει) πολὺ ὁ Ἰούδας, ποὺ πᾶνε νὰ φυλαχτοῦνε κάτω ἀπὸ τὰ ἔλατα»³⁾.

Κατ' ἄλλην δοξασίαν ὁ ἄνθρωπος, ποὺ διακρίνεται εἰς τὸ φεγγάρι, δὲν εἶναι ὁ Κάϊν, ὅπως πολλοὶ νομίζουν, ποὺ εἶναι καταδικασμένος νὰ βάξῃ τὰ κόκκαλα τοῦ ἀδελφοῦ του σ' ἓνα τρύπιο καλάθι⁴⁾, ἀλλὰ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ποὺ παλεύει μ' ἓνα φερίο⁵⁾.

Τέλος τὸ ὄνομα τοῦ Ἰούδα ἀπέβη δηλωτικὸν πάσης προδοσίας καὶ κακίας

¹⁾ Περιοδικὸν «Μπουκέτο» 29 Αὐγούστου 1929 ἀρ. 282 σελ. 997.

²⁾ Πρβλ. τὴν φράσιν: σὰν τὸν Ἰούδα ἀχάριστος, ζωντανοκολασμένος (ΛΑ 798 σ. 1034, Κεφαλληνία). Περὶ ὁμοίας τιμωρίας τοῦ ὑπέρητου, τοῦ ραπίσαντος τὸν Χριστόν, τοῦ Κουτεντέ ἢ Κουνιτητῆ ἢ Φῶτο Ντέ βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις Α' σ. 103 κέ. ἀρ. 184-187, Β' σ. 787-790. Κατὰ τὸν Δημοσθένη Χαβιαράν «μερικοὶ (Συρμαῖοι) λέν πὼς ὁ Κουτεντέσ εἶναι ὁ Ἰούδας κ' ἔχει κατάραν ὅλον νὰ γυρίζῃ γδυμνός καὶ νὰ μὴν πεθαίνῃ» (Πολίτου, Παραδ. Β' σ. 788).

³⁾ Κατ' ἀνακοίνωσιν Δ. Λουκοπούλου (ΛΑ ἀρ. 867 σ. 390).

⁴⁾ Βλ. Ν. Γ. Πολίτου Παραδόσεις Α' σ. 130 ἀρ. 234.

⁵⁾ Πρβλ. Ο. Dähnhardt, ξυθ' ἀν. σ. 242.

καὶ πολλαχοῦ ἐταυτίσθη μὲ τὸ ὄνομα τοῦ διαβόλου. Οὕτω δι' ἓνα κακὸν μέλος οἰκογενείας λέγεται: «Σὲ δώδεκα ἀποστόλους ἦταν κ' ἓνας Ἰούδας», ἓνα δὲ ἀπὸ τὰ ὀνόματα τοῦ διαβόλου εἰς τὴν Κυνουρίαν, τὴν Ἑπειρον, τὸν Πόντον εἶναι «ὁ Γιούδας», ὁ «Σκαριώτης»¹⁾.

Δι' αὐτὸ ὡς πνεῦμα κακὸν ὁ Ἰούδας πρέπει νὰ καῖ, νὰ ἐξαφανισθῆ καὶ πραγματικῶς εἰς πλείστα μέρη τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν Μεγ. Παρασκευὴν ἢ κατ'

Φωτογραφία ὁμοιώματος τοῦ Ἰούδα, ληφθεῖσα ὑπὸ τῆς κ. Μαρίας Ἰωαννίδου Μπαρμπάρηου ἐκ τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης τὸ Πάσχα τοῦ 1939 εἰς τὸ χωριὸν Ἄνω Γατζέα παρὰ τὰς Μηλέας τοῦ Βόλου. Ἐπὶ τῆς σανίδος ἡ ἐπιγραφή: ΡΙΨΑΣ ΤΑ ΑΡΓΥΡΙΑ ΕΝ Τῷ ΝΑῶ ΑΠΗΓΞΑΤΟ.

αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἢ καὶ τὴν ἐπομένην ἀνάπτονται πυραὶ (φανοί, ὀφανοί, ὄρφανοί, ἀρφανοί κ. τ. τ.) καὶ παραδίδεται εἰς τὰς φλόγας τὸ ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα²⁾. Ἄλλ' ὅπως ὁ διάβολος εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ μας ἔγινε πρόσω-

¹⁾ Ὁ ἀριθμὸς 13 λέγεται καὶ «πόντος τοῦ Ἰούδα». «Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ μαθηταὶ του ἦσαν ἐν ὄλῳ 13^ο καὶ ἀκριβῶς ὁ 13^ο, ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ἐπροκάλεσε διὰ τῆς προδοσίας του τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐτὸ δὲ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ λαὸς ἐσυνήθισε περιφραστικῶς ν' ἀποκαλῆ τὸ 13 «πόντος τοῦ Ἰούδα» (Δ. Καμπούρογλου ἐν «Ἐστία» 13 Ἰαν. 1933). Ὁμοίως «λιβάνι τοῦ Γιούδα» λέγεται εἰς τὴν Ζάκυνθον ὁ καπνός. Τὴν σχετικὴν διήγησιν βλ. ἐν Πνευματικῇ Ζωῇ, Β' (1938) ἀρ. 16 σελ. 6. Ὁμοίως ἀντιλήψεις τῶν Ρώσων καὶ Λιθουανῶν περὶ τοῦ καπνοῦ ὡς φυτρώσαντος ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ ἀποθανόντος Ἰούδα βλ. παρὰ *Dählhardt*, ἐνθ' ἀν. σ. 241 κέ. Ἡ 1 Ἀπριλίου λογιζομένη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ὡς ἀποφράς ἡμέρα ἐθεωρεῖτο ὡς γενέθλιος τοῦ Ἰούδα (E. Stemplinger, *Antiker Aberglaube* 1922, σ. 115).

²⁾ Περὶ τῆς ἀρχικῆς προελεύσεως τῶν πυρῶν τούτων βλ. *J. G. Frazer*, *The Golden Bough* VII, 1 σ. 120 κέ. 129, 139 κέ. περὶ ἐμβολῆς δ' εἰς τὴν πυρὰν ὁμοιώματος δαίμονος

πον κωμικόν, τὸ ὁποῖον καὶ πολλαχῶς σατυρίζεται, οὕτω καὶ ὁ Ἰούδας. Εἰς τὰ Σελλιά τῆς Κρήτης παρὰ τὸ Ρέθυμνον τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα «κάνουνε τὸν ὄφρα καὶ ἀπάνω σταίνουνε τὸν Ἰούδα» τότε ντύνουνε μὲ παλιόρουχα καὶ τοῦ κρεμουῖνε στὴ χέρα ἓνα σακκουλάκι μὲ τριάντα χοχλιδόκουπες μέσα, δηλαδὴ τριάντα τσέφλια ἀπὸ σαλιαγκοὺς ἄδεια· εἶναι τὰ τριάκοντα ἀργύρια, ἀπὸν πήρενε καὶ πρόδωκεν τὸ Χριστό»¹⁾. Καὶ ὡς νὰ μὴ ἱκανοποιῶνται μὲ τὸ καύσιμον τοῦ ὁμοιώματός του, αἱ γυναῖκες τῶν Κορδαμύλων τῆς Χίου λέγουσι: «Ἐ! καὶ νὰ ἴταν ἀληθινός!»²⁾, ἐνῶ οἱ Ζακύνθιοι, οἱ Κορωνάιοι, οἱ Θηβαῖοι, ἴσως δὲ καὶ ἄλλοι, κάμνουσι τὸν Ἰούδα ἀληθινὸν πυροτέχνημα.

Οὕτως αἱ ὀλίγαι καὶ ἀσαφεῖς εἰδήσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς περὶ τοῦ Ἰούδα βαθμηδὸν ἀπεσαφηνίσθησαν καὶ συνεπληρώθησαν διὰ ποικίλων ἀποκρύφων καὶ δημοδῶν διηγήσεων, αἱ ὁποῖαι διεδόθησαν εὐρύτατα ὄχι μόνον εἰς τὸν ἰδικὸν μας λαόν, ἀλλὰ διὰ μεταφράσεων καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους λαούς. Ἄλλ' ὅπως κάθε τι ποὺ περιέρεται εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ αἱ θρησκευτικαὶ αὐταὶ διηγήσεις ὑπέστησαν τροποποιήσεις σύμφωνα μὲ τὸ μυθοπλαστικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ἠθικὴν ἀντίληψιν τοῦ λαοῦ καὶ ἀπέκτησαν σαφήνειαν καὶ ἐνάργειαν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει ὅλα τὰ προϊόντα τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ.

¹⁾ *Ἐπερατώθη τὴν 18 Ἰουνίου 1943.*

ἡ ἀνθρώπου αὐτ. VII, 2 σ. 21 κέ. καὶ H. Freudenthal, Das Feuer, Berlin 1931 σ. 126. 264. 274 κέ. 318.

²⁾ Κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Κουρμούλη. Πρὸς περιφορὰν τοῦ Ἰούδα καὶ καῦσιν ἐν Μαδύτῃ ἐν Ἀρχ. Θρακ. Θησ. Γ' 1936 σ. 114, καὶ ΛΑ ἀρ. 185, σ. 195 καὶ ἀρ. 294, σ. 16. Εἰς τὴν περιφέρειαν Μετρῶν καὶ Ἀθύρων τῆς Ἀν. Θράκης τὰ παιδιά κατεσκευάζαν τὸν Ὀβριγὸ ἀπὸ τσάτζαλα (= κουρέλια) παραγεμισμένα μὲ ἄχυρα καὶ τὸν περιέφεραν ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, γὰρ νὰ κατοβελέψ' (= ζητιανέψη) προσανάμματα, μὲ τὰ ὁποῖα νὰ τὸν καύσουν τὴν νύκτα τῆς Μεγ. Παρασκευῆς κατὰ τὴν περιφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου (Κ. Χουρμουζιάδου, Τὸ παιδίον εἰς τὴν ἐκκλῆσ. περιφέρειαν Μετρῶν καὶ Ἀθύρων ἐν Ἀρχ. Θρακ. Θησ. τ. Ζ. 1940 - 41. σ. 86). Ὁμοίως εἰς τὴν Πέτραν τῆς Λέσβου ἀνήμερα τὴ Λαμπρὴ γυρίζουν τὸν Ὀβριγὸν: γεμίζουν ἓναν Ὀβριγὸ μ' ἄχυρα, τοῦ βάνουσι μπροστὰ πανέρια κρημασμένα μὲ παλιοχτένια, παλιομπουκάλια, πατσαβοῦρις κί λένι, Ὀβριγὸς μὲ τὰ πανέργια τὸν παγαῖνον ἀπὸ τὴν Μπαγαγιά, τὸν βάνουσι οἱ μὴ γονιά, τὸν βάνουσι κ' ἓναν τζιγάρου στοῦ στόμα τ' κί τοῦν ντουφεκοῦν ὑστὶρα τὸν βάνουσι καὶ φουτιά». Εἰς τὰ Τελώνια τῆς Λέσβου τὴν Μεγ. Παρασκευῆν «καίγαγε τ' Ὀβριγὸν τὰ γένεια» (Δ. Λουκάτος, 1940, ΛΑ ἀρ. 1446 Α σελ. 66 καὶ 333). Περὶ τῶν ἐθιζομένων κατὰ τὴν καῦσιν τοῦ Ἰούδα ἐν Κορῶνῃ, Ἀρκαδίᾳ, Σύρῳ, Σιγῇ Βιθυνίας, Σινώπῃ βλ. ΛΑ ἀρ. 1159 Α' σελ. 108, ἀρ. 767, ἀρ. 1378 Γ' σελ. 121, ἀρ. 1132 σελ. 85, ἀρ. 1141 σελ. 141. Περιγραφὴν τοῦ ἐθίμου ἐν Κύπρῳ βλ. παρὰ Magda Ohnefalsch - Richter, Griech. Sitten und Gebräuche auf Cypern, Berlin 1913, σ. 92 κέ. πίν. 26 - 27, εἰδήσεις δὲ περὶ τῶν τελομένων ἀλλοιοῦ παρὰ Μαρίας Ἰωαννίδου ἐν Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ. τ. 13 σ. 104 λ. Ἰούδας. Γενικῶς περὶ καύσεως τοῦ Ἰούδα βλ. Archer Taylor, The burning of Judas ἐν Washington University Studies XI (Humanistic Series N° 1). Ἄλλα τινὰ ἔργα, σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τῆς παρουσίας πραγματείας, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἴδω ἕνεκα τῶν ἐκ τοῦ πολέμου δυσχερειῶν.

²⁾ ΛΑ ἀρ. 692.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ἐκ τῆς « Περὶ Ἰούδα τοῦ προδότου » διηγήσεως, ἐκδιδόμενον ἐκ τοῦ χειρογράφου 260 τῆς Μονῆς Διονυσίου τοῦ Ἁθωνος καὶ τοῦ χειρογράφου 15 τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου ὑπὸ Γ. Α. Μέγα*.

... Ἄλλ' εἰ δοκεῖ, ἴδωμεν καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰούδα, ὅτι μιὰρὰ ὑπῆρχε μετὰ πάσης πονηρίας, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ προφήτης Δαβὶδ ἐν τῷ ρη΄ ψαλμῷ, ὅτι «κατάστησον ἐπ' αὐτὸν ἁμαρτωλὸν καὶ διάβολος στήτω ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ γεννηθήτωσαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὄρφανοὶ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ χήρα καὶ ἀναμνησθεὶς ἡ ἀνομία τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἡ ἁμαρτία τῆς μητρὸς αὐτοῦ μὴ ἐξαλειφθεῖ» καὶ οὐκ ἠθέλησεν εὐλογίαν καὶ μακρονθήσεται ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον» καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ. Ἄλλ', ὦ φίλοι, καὶ τῆς ἱστορίας ἀκούσωμεν. Φησὶ τις τῶν σοφῶν, ὅτι ὁ παράνομος Ἰούδας ἐκ τῆς χώρας τῆς Ἰσκάρας ὑπῆρχεν, ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ἰουδαίων· ὑπῆρχε δὲ αὐτῷ πατὴρ ὀνόματι Ροβέλ. Οὗτος τοίνυν ὁ Ροβέλ εἶχε γυναῖκα καὶ ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ἐνύπνιον ἐνυπνιάσθη φοβερὸν καὶ ἔκθαμβος γενομένη, μετὰ φόβου πολλοῦ ἤρξατο βοῶσα μεγάλως. Ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς πρὸς αὐτὴν ἔφη· τί σοι γέγονεν, ὦ γύναι, καὶ ἀδημονεῖς; Ἡ δὲ ἔφη· ἐνύπνιον ἐνυπνιάσθη φοβερὸν καὶ ὅτι, ἐὰν συλλάβω καὶ τέκω ἄρσεν, τὸ τοιοῦτον παιδίον ἔσται κατάλυσις τῶν Ἰουδαίων. Ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς ἐπειμήσεν αὐτήν, ὅτι τοῖς ἐνυπνίοις ἐνεπιστεύθη. Καὶ δὴ συνέλαβεν ἡ γυνὴ τῇ αὐτῇ νυκτὶ καὶ εἰς τὸν καιρὸν αὐτῆς ἐγέννησε παιδίον ἄρσεν· ἠβουλήθη δὲ ἡ γυνὴ ἀπολέσαι αὐτό, ἵνα μὴ ἀπολέσῃ τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων, καὶ κρυφῶς τοῦ ἑαυτῆς ἀνδρὸς ποιήσασα θήβην καὶ ἔβαλεν αὐτὸ ἐν τῇ θήβῃ καὶ ρίπτει ἐν τῇ θαλάσῃ.

* Τὸ πρῶτον τῶν χειρογράφων τούτων, οὕτινος τὸ ἀντίγραφον ὀφείλω εἰς τὴν ἐξαίρετον προθυμίαν τοῦ καθηγουμένου τῆς Μονῆς, ἀρχιμανδριτοῦ Γαβριήλ, δηλῶ διὰ Δ, τὸ δεύτερον, οὕτινος διὰ τὰ πολλὰ σφάλματα τῆς ἐκδόσεως Παρθενίου Κυριμίτη ἔλαβον ἀκριβῆς ἀντίγραφον δι' ὁ τοῦ καθηγητοῦ Κυριακοῦ Χατζηϊωάννου, σημειῶ διὰ Κ. Ἐν τῷ ὑπομνήματι δηλοῦνται μόνον γραφαὶ διάφοροι ἐκείνων, ὡς εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον, παραλείπομένων τῶν ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων τῶν χειρογράφων.

1 ἀλειδοκαὶ Κ μικρὰ Κ 3 τὸ Κ παραλείπει τὸ *ὅτι* 7 τὸ Κ παραλείπει τὸ ὦ φίλοι
 8 φιλοσόφων Κ 9 Ἰσκάρας Κ 10 τὴν λ. ἐνύπνιον παραλείπει τὸ Κ
 12 μετὰ τὸ αὐτῆς τὸ Κ προσθέτει: ὁ Ροβέλ 14 ἄρσεν Δ 15 τὴν λ. ἡ γυνὴ παραλείπει τὸ Κ
 16 αὐτῇ τῇ νυκτὶ Δ ἠβουλήθη δὲ Κ: καὶ ἠβουλήθη Δ 17 αὐτὸν Κ
 17-18 τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Κ 18 ποιῆσα Κ καὶ — θήβῃ] ἔλλειπουσιν ἐκ τοῦ Κ

Ἦν δὲ πέρα τῆς Ἰσκάρας νησίον μικρόν, ἐν ᾧ κατώκουν ἄνθρωποι κτηνοτρόφοι ἤλθε δὲ ἡ θήβη ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ὑπὸ τῶν κυμάτων. Λαβόντες δὲ ταύτην εὖρον παιδίον ἔσωθεν ἄρσεν. Ἐθήλαζον οὖν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ γάλακτος τῶν ζώων καὶ ὠνόμασαν αὐτὸ Ἰούδα, ὡς ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων νομίζοντες εἶναι. Ἀπογαλακτισθέντος οὖν ἤγαγον αὐτὸ εἰς τὴν Ἰσκάραν διὰ τὸ στενωπὸν τοῦ τόπου καὶ τὸ τῆς θαλάσσης περιάουλον, λέγοντες τίς αὐτὸ ἄρη τοῦ ἀναθρέψαι. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ροβέλ, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἔλαβεν αὐτό, μὴ γνώσκων, ὅτι υἱὸς αὐτοῦ ὑπάρχει ἦν γὰρ πάντῳ ὠραῖος. Ἡ οὖν μήτηρ αὐτοῦ ἠγάπα αὐτόν, ἐνθυμουμένη τοῦ βρέφους, ὃ ἔρριπεν ἐν τῇ θαλάσῃ. Καὶ δὴ συνέλαβε καὶ ἔτεκε καὶ ἄλλον υἱὸν καὶ ἀνέθρεφεν αὐτὰ ὁμοθυμαδόν. Ὁ γοῦν Ἰούδας πονηρὸς ὢν ἔτυπτε τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν, ὥστε πολλακίς ἡ μήτηρ αὐτὸν ἐδίδασκε λέγων παῦσαι, ᾧ τέκνον, μὴ τύπτε αὐτόν, ὅτι ἀδελφός σου τυγχάνει καὶ ὅσα ἔχομεν ἐγὼ τε καὶ ὁ πατὴρ σου τῶν δύο εἰσίν. Ὁ γοῦν πονηρὸς βλαστὸς διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀγάπην, φθόνῳ τηκόμενος, ἠβουλήθη ἀποκτεῖναι τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἐλθόντες ἀμφοτέρω οἱ παῖδες εἰς τόπον τινά, ἀνέστη ὁ Ἰούδας καὶ ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ μετὰ λίθου ἐπὶ τοῦ κροτάφου καὶ ἀπέθανεν, αὐτὸς δὲ ἀπεδήμησεν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ γοῦν αὐτοῦ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἔκλαιον ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν τέκνων. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰούδας ἐν Ἱερουσαλήμ, ἀγαπῶν δὲ τὴν φιλαργυρίαν γίνεται γνώριμος Ἡρώδῃ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἰουδαίων. Βλέπων δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἄνδρα δυνατὸν καὶ ὠραῖον, ποιεῖ αὐτόν ἐξοδιστὴν αὐτοῦ, τοῦ πιπράσκειν καὶ ἀγοράζειν τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν. Μετὰ πολὺν δὲ χρόνον γίνεται ἐπανάστασις σκανδάλων ἐν τῇ χώρᾳ Ἰσκάρα καὶ λαβὼν ὁ Ροβέλ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἔρχεται ἐν Ἱερουσαλήμ. Πλούσιος δὲ ὢν ἠγόρασεν οἴκους ὠραῖους πλησίον τοῦ Ἡρώδου, παραδείσους ἔχοντας καὶ δένδρα ἔσωθεν. Ὁ γὰρ Ἰούδας ἐκ τοῦ πολλοῦ χρόνου οὐκ ἐγίνωσκε τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, ἀλλ' οὔτε αὐτοὶ ἐκείνον. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν προκύψας ὁ βασιλεὺς διὰ τῆς θυρίδος ἔβλεπε τὸν παράδεισον τοῦ Ροβέλ, ἐστὼς καὶ ὁ Ἰούδας μετ' αὐτοῦ, λέγει δὲ πρὸς τὸν βασιλέα βούλει, ᾧ δέσποτα, τί ἐκ τῶν ἀνθέων τῶν δένδρων τούτων, ὅπως κατέλθω καὶ λάβω τι ἐξ αὐτῶν; Ὁ δὲ εἶπε, πορεύου. Κατελθὼν δὲ διὰ τῆς θυ-

1 ἦν Δ: ὢν Κ πέρασ Δ ἰσκάρας Κ 2 τὸ Κ πρὸ τῆς λ. ἡ θήβη ἔχει καὶ
 4 αὐτόν Κ 5 αὐτόν Κ ἰσκάραν Κ 6 ἄραι Δ ἀνεθρέψαι Κ
 7 ὅτι — ὑπάρχει] ἔλλειπουσιν ἐκ τοῦ Δ 8 ἦν γὰρ Δ καὶ ἦν Κ: αὐτὸ Κ
 τὸ βρέφος Δ 9 ὁ Δ: οὐ Κ δὴ Δ: ἰδοὺ Κ τὸ τρίτον καὶ παραλείπεται ἐν Κ
 10 οὖν Δ 12 τύπτεις Δ 13 βλαστὸς Δ: Ἰούδας Κ 15 ἀμφοτέρα τὰ παιδία Κ
 19 τῷ Ἡρ. Δ 20 αὐτοῦ] ἔλλειπει ἐκ τοῦ Κ 21 τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν Κ: ὅσα ποιεῖ
 χρεῖα τὰ ἐν τῇ ἀγορᾷ Δ 22 ἐν τῇ ἰσκάρα Κ 23 αὐτοῦ] ἔλλειπει ἐκ τοῦ Δ
 24 παραδείσους Δ: περιβόλια Κ 25 καὶ Κ: ἡ Δ 29 τί ἐξ αὐτῶν Κ: αὐτὰ Δ
 ὁ δὲ — πορεύου] ἔλλειπουσιν ἐκ τοῦ Κ

ρίδος ἔλαβεν ἄνθη καὶ ἐκ τῶν καρπῶν ὅσα ἤθελε. Βουλόμενος δὲ ἐξελθεῖν ἔξω, συνήντησεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὁ Ροβέλ, καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν· ἵνα τί, ὦ νεανία, πῶς ἐτόλμησας εἰσιέναι εἰς τὸν ἐμὸν παράδεισον, μὴ ὄντος μου ὧδε; μᾶλλον δὲ καὶ καρποὺς λαβεῖν; Αὐτὸς δὲ θρασὺς καὶ ὤμους ὢν ἀντίεστη κατὰ τοῦ

5 Ροβέλ καὶ βλέψας ὧδε κἀκέισε, μηδενὸς ὄντος ἐκεῖσε, ἀπέκτεινε τὸν ἑαυτοῦ πατέρα μετὰ λίθου, ὥσπερ καὶ τὸν ἀδελφόν, μηδενὸς γινώσκοντος, καὶ φέρει τοὺς καρποὺς καὶ τὰ ἄνθη τῷ βασιλεῖ καὶ ἀναγγέλλει αὐτῷ καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ροβέλ. Ἀκούσας ὁ Ἡρώδης ἐλυπήθη· σιωπᾷ τὸν λόγον, θάπτουσι τὸν Ροβέλ. Μετὰ δὲ ταῦτα λέγει ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἰούδαν βούλομαι τὴν τοιαύτην χήραν, ἵνα

10 λάβης γυναῖκα καὶ κληρονόμος γένη τῆς αὐτῆς κληρονομίας. Ἀποστείλας δὲ Ἡρώδης προφασιστικῶς πρὸς αὐτὴν λέγει· ἡ ἐμὴ βασιλεία βούλεται συζευχθῆναί σε ἐτέρῳ ἀνδρὶ ἢ τὸν πλοῦτόν σου ἔλθεῖν ἐπὶ τὴν ἐμὴν βασιλείαν. Ἀκούσασα δὲ ἡ γυνὴ τοὺς λόγους τούτους πείθεται ἄνδρα λαβεῖν, ἵνα μὴ ὁ πλοῦτος αὐτῆς εἰς ἀφανισμόν ἔλθῃ. Ἐλαβε δὲ τὸν υἱὸν αὐτῆς ἄνδρα, τουτέστι τὸν Ἰούδαν μὴ γινώσκουσα, ὅτι υἱὸς αὐτῆς ἦν καὶ ἔτεκεν υἱοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπορεύοντο ὁμοθυμαδὸν χρόνους ἱκανοὺς.

Ἐν μᾶ οὖν τῶν ἡμερῶν εἰς ἑαυτὴν ἐλθοῦσα ἡ γυνὴ καὶ ἐνθυμουμένη ὅσα ἔπαθε περὶ τῶν παιδῶν καὶ περὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὸν πικρὸν θάνατον, ἐκλαίει γοερῶς κοπιτομένη καὶ ὅτι ἄνδρα ἔλαβεν ἕτερον μὴ βουλομένη. Ἰδοὺ καὶ ὁ Ἰούδας, ὡς εἰπόμεν, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλθὼν ἐπηρώτα αὐτήν, τίς ἐστὶν ὁ θρηῆνος καὶ ὁ κοπιετὸς αὐτῆς; ἀναγκαζομένης δὲ αὐτῆς, ἤρξατο ἡ γυνὴ διηγουμένη καταλεπτῶς τὰ συμβάντα αὐτῇ κακὰ, καὶ ὅτι υἱὸν ἔρριψεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· ἦσαν γὰρ λέγοντες οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες τῷ Ἰούδα, ὅτι ἐκ τῆς θαλάσσης αὐτὸν ἀνήγαγον καὶ πάλιν τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ροβέλ. Ἀκούσας δὲ ταῦτα

20 πάντα ὁ Ἰούδας λέγει πρὸς αὐτήν· ἐγὼ εἰμι ὁ υἱὸς σου, ὃν ἔρριψας ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ἐγὼ ἀπέκτεινα καὶ τὸν ἐμὸν ἀδελφόν καὶ τὸν πατέρα μου τὸν Ροβέλ

1 ἄνθη καὶ ἐκ τῶν Δ: ἐκ τῶν δένδρων K βουλόμενος δὲ ἔ. Δ: ἐξερχόμενος δὲ K
 4 μᾶλλον — λαβεῖν;] ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ K 5 βλέπων Δ μηδενὸς ὄντος ἐκεῖσε] ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ K 6 μετὰ τὴν λ. γινώσκοντος τὸ K ἔχει: ἐκεῖσε 7 καὶ τὰ ἄνθη] ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ K 8 ὁ Ἡρ.] ἐλλείπει ἐκ τοῦ Δ 9 μετὰ τὴν λ. βούλομαι τὸ Δ ἔχει ὅτι 10 μετὰ τὴν λ. λάβης τὸ K ἔχει αὐτήν γένης K ὁ Ἡρώδης K
 11 προφασιστικῶς] ἐλλείπει ἐκ τοῦ K σε] ἐλλείπει ἐκ τοῦ K 12 σου Δ: σοι K
 14 τουτέστι Δ: ἦγον K 15 ὅτι — ἦν] ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Δ 18 μετὰ τὴν λ. θάνατον τὸ K ἔχει αὐτοῦ 19 ὅτι Δ: πῶς K βουλομένης K 20 ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ὡς εἰπόμεν, Ἰούδας Δ ἐλθὼν] ἐλλείπει ἐκ τοῦ Δ 21 καταλεπτὸν Δ 22 αὐτῆς K καὶ] ἐλλείπει ἐκ τοῦ K ἦσαν Δ: ἦν K 23 τοῦ Ἰούδα K 24 αὐτοῦ] ἐλλείπει ἐκ τοῦ K 26 τὸ δεύτερον καὶ ἐλλείπει ἐκ τοῦ Δ

καὶ ἐγὼ ἐποίησα ταῦτα πάντα. Ἐκούσασα δὲ ἡ γυνή, ὅτι υἱὸς αὐτῆς ὑπάρχει, ἠβουλήθη θανάτῳ πικρῷ ἀποθανεῖν, βοῶσα καὶ λέγουσα· οὐαὶ μοι τῇ ἀθλίᾳ! ποῦ κρυβήσομαι; ποῦ φύγω τὴν ἀπειλὴν καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ; οὐδέτι λοιπὸν μεθ' ἑμῶν δύναμαι εἶναι τοῦ λοιποῦ. Ἐκούσας δὲ ὁ Ἰούδας τὰ κακά, ἄπερ προεξένησεν ἡ ἐπιθυμία τῆς φιλαργυρίας καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς ἰατρὸς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ὑπάρχει ἐν Ἱερουσαλήμ, καλῶν ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, ἐπορεύθη ἐν ἐξομολογήσει καὶ ὁ Χριστὸς ὡς εὐσπλαγχνος ἐποίησεν αὐτὸν μαθητὴν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐνόσει τὸ τῆς φιλαργυρίας πάθος, δίδωσιν αὐτῷ τὸ γλωσσόκομον καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν τοῦτέστι τὰ προσφερόμενα διὰ τῆς ἐλεημοσύνης δηνάρια καὶ ἀνάλωσιν τῶν βρωμάτων τῶν ἀποστόλων, αὐτὸς δὲ ἐκλεπτεν αὐτὰ καὶ ἀπέστειλε τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ τοῖς παισὶ. Βλέπετε, ἀρχαῖον κακὸν καὶ πεπαλαιωμένη ἁμαρτία νέον ἀγαθὸν οὐ γίνεται. Ἴδετε τοῦ προφήτου Δαβὶδ τὸν λόγον πῶς ἐπληρώθη, τὸ ὅτι «γενηθήτωσαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὀρφανοὶ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ χήρα, καὶ ἀναμνησθεὶ ἡ ἀνομία καὶ ἡ ἁμαρτία τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς;» Οὐκ ἀνεμνήσθη ποιῆσαι ἔλεος; Μετενόησεν, ἐγένετο ἀπόστολος, θαύματα εἰργάσατο καὶ πάλιν ἡ φιλαργυρία προδότην τοῦ Σωτῆρος εἰργάσατο. Ὅντως παλαιὸν κακὸν μόλις καὶ σπανίως νέον καλὸν γενήσεται . . .

2 μὸν K 3 πῶς φύγω K 4 δύν. εἶναι Δ: εἶμαι K 5 ἡ — φιλαργυρίας K: ἡ
 φιλαργυρία αὐτοῦ Δ 7 ἐν ἐξ. Δ: καὶ ἐξομολογήθη K Χριστὸς ὡς] ἐλλείπει ἐκ τοῦ
 K 8 αὐτοῦ] ἐλλείπει ἐκ τοῦ K δίδει K 10 ἀνάλωσις τῶν χρημάτων K
 11 ἀπέστειλε τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν παιδῶν K 13 τὸ K παραλείπει τὸ ὅτι
 14 ἀναμνησθεὶ] ἐλλείπει ἐκ τοῦ Δ 15 ἐμνήσθη K ἐμετανόησε K 16-17 ὅν-
 τως — γενήσεται] ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ K.